

Ulkomaan kansalaisten omaehtoisen ja lyhytkestoisen opiskelun sisällöt vuonna 2022

Työ- ja elinkeinoministeriö 2025

19.12.2025

Juho Peltonen ja Laura Ruuskanen

Sisällys

Ulkomaan kansalaisten omaehtoisen ja lyhytkestoisen opiskelun sisällöt vuonna 2022.....	1
1. Johdanto	3
2. Aineisto ja menetelmät.....	5
a. Omaehtoisia ja lyhytkestoisia opintoja koskeva lainsäädäntö	10
3. Tulokset	12
a. Kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen opiskelijat	12
b. Kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelun sisällöt	18
c. Tarkempaa analyysia: aikuisten perusopetus	30
d. Kotoutuja-asiakkaiden ohjautuminen omaehtoiseen opiskeluun	33
e. Ulkomaan kansalaiset muissa omaehtoisissa ja lyhytkestoisissa opinnoissa	38
4. Yhteenveto	41
Lähteet	43

1. Johdanto

Tässä raportissa tarkastellaan, mitä koulutuksia työnhakijana olevat ulkomaan kansalaiset opiskelivat työttömyysetuudella tuettuina omaehtoisina opintoina. Tarkastelu kohdistuu vuosiin 2019–2023, ja tarkemmat analyysit koskevat vuotta 2022.

Omaehtoiset opinnot ovat muita kuin työvoimakoulutuksena järjestettyjä opintoja, joihin työnhakijana oleva henkilö hakeutuu itse tai joihin työvoimaviranomainen hänet ohjaa. Esimerkiksi kotoutumiskoulutusta voidaan järjestää sekä työvoimakoulutuksena että omaehtoisena opiskeluna. Opiskelijamäärä kotoutumislain mukaisissa omaehtoisissa opinnoissa on vaihdellut vuodesta 2015–2024 noin 8500:sta 15 500:aan vuositasolla¹. Huippuvuosi opiskelijamäärässä oli 2019, jolloin kotoutumislain mukaisissa omaehtoisissa opinnoissa oli noin 15 500 opiskelijaa. Kotoutumislain mukaiseen omaehtoiseen opiskeluun osallistuneiden määrän lisääntymiseen vuosina 2015–2019 vaikutti muun muassa vuoden 2015 lisääntynyt turvapaikanhakijoiden määrä ja koulutuksen rakenteelliset uudistukset, erityisesti vuonna 2018 toteutettu, aikuisten maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen siirto työvoimakoulutuksesta osaksi vapaan sivistystyön koulutusta ja aikuisten perusopetusta. Vuonna 2024 kotoutumislain mukaisiin omaehtoisiin opintoihin osallistui noin 10 000 henkilöä. Vertailun vuoksi työvoimakoulutuksena toteutettavaan kotoutumiskoulutukseen osallistui vuonna 2024 noin 18 500 henkilöä².

Aiemmissa selvityksissä on tarkasteltu muun muassa ulkomaalaisten työnhakijoiden ohjautumista kotoutumista edistävien työvoimapalvelujen piirin sekä maahanmuuttajien palvelupolkuja (Alasalmi ym. 2023). Kyseisessä selvityksessä ei kuitenkaan tarkasteltu tarkemmin sitä, millaisia opintoja ulkomaalaiset suorittavat omaehtoisina opintoina. Työttömyysetuudella tuettua omaehtoista opiskelua on tutkittu laajemmin erillisessä selvityksessä (Aihinen yms. 2024). Muun muassa opintojen aloittamisen, keston ja sisällön tarkastelussa on huomioitu myös kotoutumislakiin perustuvat omaehtoiset opinnot.

Tässä raportissa kiinnostuksen kohteena ovat erityisesti kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010³, jäljempänä *kotoutumislaki*, kumottu 31.12.2024) mukainen omaehtoinen opiskelu, opintojen sisällöt ja omaehtoisiin opintoihin osallistuvat ulkomaan kansalaiset, joita luokitellaan eri demografisten taustamuuttujien mukaan. Kotoutumislain mukaisia omaehtoisia opintoja on

¹ Työnvälitystilasto, Työ- ja elinkeinoministeriö.

² Työnvälitystilasto, Työ- ja elinkeinoministeriö.

³ Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010 oli voimassa 1.9.2011–31.12.2024 ja se on kumottu 1.1.2025 voimaan tulleella kotoutumisen edistämisestä annetulla lailla (681/2023).

mahdollista tukea vain kotoutumissuunnitelman voimassaoloaikana. Tarkasteluvuosina 2019–2023 kotoutumissuunnitelman enimmäiskesto oli kolme vuotta ensimmäisen kotoutumissuunnitelman laatimisesta. Raportissa tarkastellaan myös ensimmäisen kotoutumissuunnitelman saaneiden kotoutuja-asiakkaiden ohjautumista kotoutumislain mukaiseen omaehtoiseen opiskeluun. Lisäksi tarkastellaan lyhyesti ulkomaan kansalaisten opiskelua julkisen työvoima- ja yrityspalvelulain (916/2012)⁴ mukaisissa omaehtoisissa opinnoissa sekä työttömyysturvalain (1290/2002) mukaisissa lyhytkestoisissa opinnoissa.

Raportin luvussa 2 esitellään analyysissä käytetyt aineistot ja menetelmät. Kolmannessa luvussa esitellään analyysien tulokset. Luvussa 4 kootaan yhteen raportin tärkeimmät havainnot.

⁴ Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012) on kumottu 1.1.2025 työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaanpanosta annetulla lailla (383/2023), jolla on samalla myös tullut voimaan laki työvoimapalveluiden järjestämisestä (380/2023) 1.1.2025.

2. Aineisto ja menetelmät

Tässä raportissa käytetään aineistona URA-järjestelmästä eli TE-hallinnon valtakunnallisesta asiakaspalvelun tietojärjestelmästä⁵ saatuja tietoja ulkomaan kansalaisten työvoimapolitiittisista lausunnoista. Aineistossa ovat mukana kaikki ulkomaan kansalaisille annetut lausuntokoodien 0G2 (”Hakija on aloittanut kotoutumissuunnitelmaan sisältyvän omaehtoisen opiskelun.

Työttömyysetuuden maksamiselle ei ole työvoimapolitiittista estettä.”), 0D1 (”Hakija on aloittanut työllistymissuunnitelmaansa tai sitä korvaavaan suunnitelmaan sisältyvän omaehtoisen opiskelun.

Työttömyysetuuden maksamiselle ei ole työvoimapolitiittista estettä.”) ja 0D6 (”Hakija opiskelee lyhytkestoisia opintoja, joiden kesto on enintään 6 kk. Työttömyysetuuden maksamiselle ei ole estettä.”) työvoimapolitiittiset lausunnot vuosilta 2019–2023. Jokaiselle työvoimapolitiittiselle lausunnonle löytyy aineistosta TE-hallinnon asiantuntijan kirjoittama vapaamuotoinen esittelyteksti (jatkossa *perusteluserivitys*), joka sisältää tietoja lausuntoon liittyvän omaehtoisen (0G2 ja 0D1) tai lyhytkestoisen (0D6) koulutusjakson sisällöistä. Aineisto sisältää myös tiedot koulutusjakson alku- ja loppupäivämääristä sekä lausunnon saajan henkilötietoja, kuten iän, sukupuolen ja kansalaisuuden.

Tässä raportissa tarkastellaan ensisijaisesti 0G2-lausuntoja, jotka on myönnetty ulkomaan kansalaisille. Näitä 0G2-lausunnon saaneita ulkomaan kansalaisia kutsutaan jatkossa *kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen opiskelijoiksi*.

Raportin luvussa 3.d. esiteltävässä analyysissä edellä kuvattuun lausuntoaineistoon on yhdistetty tiedot lausunnon saajille tehdyistä ensimmäisistä kotoutumissuunnitelmista, jotka heille on laadittu TE-palvelujen asiakkaina. Aineisto sisältää tiedon jokaisen kotoutumissuunnitelman laadintapäivämäärästä. Myös nämä kotoutumissuunnitelmatiedot on saatu URA-järjestelmästä.

Omaehtoisten ja lyhytkestoisten opiskelujen sisällöt voidaan tunnistaa lausuntoaineiston perusteluserivitys-muuttujasta RStudio:n tidytext-lisäpaketin avulla. Menetelmä perustuu Anu Rämön työ- ja elinkeinoministeriössä sisäisesti laatimaan selvitykseen vuodelta 2019. Jokainen lausunto, josta omaehtoisen tai lyhytkestoisen opiskelun sisältö on pääteltävissä, luokitellaan tekstianalyysin avulla yhteen seuraavista omaehtoisen tai lyhytkestoisen opiskelun sisältöluokista:

⁵ URA-järjestelmä on korvattu vuosina 2024–2025 vaiheittain uudella Asiantuntijan Työmarkkinatori - eli A-TMT-asiakkuudenhallintajärjestelmällä.

- Luku- ja kirjoitustaidon koulutus ml. aikuisten perusopetuksen lukutaitovaihe
- Aikuisten perusopetus
- Kotoutumiskoulutus ja suomen/ruotsin kielen kurssit
- TUVA-koulutus (sis. VALMA & LUVA)
- Ammatillinen koulutus (pl. valmentava koulutus)
- Korkeakouluopinnot tai maahanmuuttajien korkeakouluun valmentavat koulutukset
- Vuosina 2016–2019 toimineen Kotoutumisen SIB-hankkeen (KOTO-SIB) -mallin mukaiset koulutukset

Luokittelu noudattelee Rämön analyysissa käytettyä sisältöjakaumaa. Hienojakoisempi luokittelu antaisi vielä tarkempaa tietoa opinnoista, mutta aineiston analysoinnin helpottamiseksi esimerkiksi erilaiset lukutaitokoulutukset luokiteltiin samaan ryhmään, ja kotoutumiskoulutus sekä muut suomen/ruotsin kurssit luokiteltiin samaan ryhmään. Aikuisten perusopetukseen luokiteltiin aikuisten perusopetuksen alku- ja päättövaiheen opinnot. Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen eli TUVA-koulutuksen ryhmään luokiteltiin ennen TUVA-koulutuksen alkamista 1.8.2022 toimineet VALMA- ja LUVA-koulutukset (tutkintokoulutukseen valmentava koulutus ja lukioon valmistava koulutus), koska nämä koulutusmuodot yhdistettiin TUVA-koulutukseen.

Havainnollistetaan luokittelua kuvitteellisen OG2-lausunnon perusteluselvityksen tekstiä kuvaavan esimerkin avulla:

Opiskelee opistossa XYZ. Aikuisten perusopetus lukutaitovaihe, Loma-ajat: DD.MM.YYYY-DD.MM.YYYY, DD.MM.YYYY-DD.MM.YYYY

Tekstianalyysi poimii perusteluselvityksestä maininnat ”aikuisten perusopetuksesta” ja ”lukutaidosta”. Lopullisessa sisältöluokittelussa kyseinen lausunto lukeutuu ”Luku- ja kirjoitustaidon koulutus ml. aikuisten perusopetuksen lukutaitovaihe”-ryhmään, sillä ”Aikuisten perusopetus”-luokkaan sisällytetään ainoastaan aikuisten perusopetuksen alku- ja päättövaiheen omaehtoiset ja lyhytkestoiset opinnot.

Tekstianalyysin avulla saatavan luokittelun kaltaista tietoa ei ollut tarkastelua laadittaessa saatavilla muista lähteistä. Siksi omaehtoisen ja lyhytkestoisen opiskelun sisältöjen tarkasteleminen edellyttää tässä raportissa tehtävää tilastollista analyysia. Ulkomaan kansalaisille annettujen OG2-lausuntojen perusteluselvityksistä pääteltyjä sisältöjä kutsutaan jatkossa *kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelun sisällöiksi*.

Lausuntoaineistossa oli vuosille 2019–2023 yhteensä 65 808 havaintoa, joista 9 676 lausuntoa suodatettiin pois lopullisesta analyysiaineistosta. Pois suodatettujen joukosta

- 2 215 lausuntoa viittasi samalla henkilöllä samaan opintojaksoon, joissa opintojen alkamispäivä ja/tai loppumispäivämäärä olivat samat,
- 2 588 lausunnossa perusteluserelvityksen teksti oli täysin tyhjä, ja
- 4 873 lausunnossa teksti ei sisältänyt mitään sellaista informaatiota, jonka avulla lausunto olisi voitu luokitella johonkin ryhmään.

Pois suodatettujen joukossa on jonkin verran kirjoitusvirheitä perusteluserelvityksessä sisältäviä lausuntoja (esimerkiksi ”Aikuisten perustopetus”). Tekstianalyysi ei siis välttämättä luokittele näitä havaintoja oikein, eikä kirjoitusvirheitä ole korjattu analyysia tehtäessä käsin. Suodatuksen jälkeen vuosille 2019–2023 jäi jäljelle 56 132 lausuntoa, jotka oli tehty 32 381 eri henkilölle. Suodatettu aineisto voi sisältää jonkin verran tosiasiallisia duplikaatteja esimerkiksi silloin, jos samaa koulutusjaksoa koskevat kaksi lausuntoa on annettu muutaman päivän erolla toisistaan.

Tilapäistä suojelua saaneet ukrainalaiset, jotka eivät ole täyttäneet työssäoloehtoa, eivät ole oikeutettuja työttömyysetuuteen. Tämän vuoksi on todennäköistä, että monet omaehtoisessa tai lyhytkestoisessa opiskelussa opiskelleet tilapäistä suojelua saaneet työnhakija-asiakkaat eivät ole saaneet työvoimapolitiittista lausuntoa, jonka avulla voitaisiin päätellä tilapäistä suojelua saaneen omaehtoisen opiskelun sisältö. Tämä ilmiö aiheuttaa aineistoon vuosille 2022 ja 2023 katoa, jonka mittakaavaa on valitettavasti vaikea arvioida. Joillekin tilapäistä suojelua saaneille ukrainalaisille on työttömyysetuuden maksamisen esteestä huolimatta annettu ”tekninen” OD1-, OD6- tai OG2-lausunto, jolloin lausunto on päätynyt mukaan tässä raportissa käsiteltävään aineistoon. Alkuperäisessä 65 808 lausunnon aineistossa oli yhteensä 2 021 Ukrainan kansalaisille annettua työvoimapolitiittista lausuntoa, joista pois suodattui 550 havaintoa esimerkiksi tyhjän perusteluserelvityksen tekstin vuoksi.

Tässä raportissa käytettävässä lausuntoaineistossa on siis eri syistä johtuvaa katoa. Aineistokato saattaisi olla valikoitunutta siten, että kato olisi painottunut esimerkiksi joidenkin tiettyjen maiden kansalaisille annettuihin työvoimapolitiittisiin lausuntoihin. Tällöin aineisto ei olisi edustava ja antaisi virheellisen kuvan tarkasteltavasta ilmiöstä. Emme voi täysin sulkea pois tätä mahdollisuutta, mutta voimme arvioida aineiston edustavuutta tarkistamalla, kuinka hyvin lausuntoaineiston jakauma noudattaa tärkeiden taustamuuttujien osalta työnvälitystilaston OG2-lausunnon saaneiden jakaumaa.

Taulukosta 1 nähdään OG2-lausuntojen lukumäärät työnvälitystilastossa ja tässä raportissa käytettävässä lausuntoaineistossa vuonna 2022. Luvut on luokiteltu sukupuolen, iän, ELY-keskuksen⁶

⁶ ELY-keskus määrittellään tässä raportissa ELY-alueeksi, jolla omaehtoiset opinnot järjestettiin.

ja kansalaisuusryhmän mukaan. Tämän raportin lausuntoaineistossa OG2-lausuntojen lukumäärä on huomattavasti pienempi kuin työnvälitystilastossa, jossa aiemmin kuvattua, erinäisistä syistä johtuvaa katoa ei esiinny. Kun verrataan toisiinsa eri taustamuuttujaryhmien osuuksia aineistojen välillä, huomataan, ettei jakaumissa ole merkittäviä eroja aineistojen välillä. Esimerkiksi ”muu Aasia”-kansalaisuusryhmän osuus kansalaisuusjakaumassa on molemmissa aineistossa sama, 23 %. Erot osuuksien välillä ovat korkeimmillaankin vain noin 3 prosenttiyksikön suuruisia, esimerkiksi sukupuolten välillä eri aineistoissa. Taulukon 1 perusteella voidaan olettaa, että tässä raportissa käytettävä työvoimapoliittisten lausuntojen aineisto antaa edustavan kuvan ulkomaan kansalaisten kotoutumislain mukaisesta omaehtoisesta opiskelusta.

Taulukko 1. Kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelun OG2-lausunnot eri taustamuuttujien mukaan työnvälitystilastossa ja tässä raportissa käytettävässä lausuntoaineistossa vuonna 2022.

	OG2-lausuntojen lukumäärä vuonna 2022			
	Työnvälitystilasto		Raportin lausuntoaineisto	
	N	%	N	%
Sukupuoli				
Mies	5 080	44 %	3 092	41 %
Nainen	6 505	56 %	4 418	59 %
Ikä				
17–24	2 611	23 %	1 741	23 %
25–29	2 375	21 %	1 395	19 %
30–44	4 994	43 %	3 238	43 %
45–	1 605	14 %	1 136	15 %
Alue				
Helsinki	2 409	21 %	1 794	24 %
Espoo	1 212	10 %	807	11 %
Vantaa	1 011	9 %	753	10 %
Tampere	522	5 %	438	6 %
Turku	932	8 %	677	9 %
Oulu	330	3 %	156	2 %
Muu Suomi	5 169	45 %	2 885	38 %
Kansalaisuus				
EU-maat	589	5 %	347	5 %
Muu Eurooppa	1 652	14 %	1 165	16 %
Lähi-itä ja Pohjois-Afrikka	3 897	34 %	2 491	33 %
Muu Aasia	2 666	23 %	1 715	23 %
Muu Afrikka	2 462	21 %	1 585	21 %
Amerikka, Oseania tai tuntematon	319	3 %	207	3 %
Yhteensä	11 585	100 %	7 510	100 %

Luvun 3.d. analyysija varten suodatettuun lausuntoaineistoon yhdistettiin TE-palvelujen asiakkaille laadittujen ensimmäisten kotoutumissuunnitelmien aineisto. Luvun 3.d. analyysissa on tarkasteltu pelkkiä kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelun OG2-lausuntoja. Tieto ensimmäisestä kotoutumissuunnitelmasta oli saatavilla yhteensä 17 130 kotoutumislain mukaisen omaehtoisen koulutuksen opiskelijalle vuosilta 2019–2023.

a. Omaehtoisia ja lyhytkestoisia opintoja koskeva lainsäädäntö

Raportin pääpaino on vuosina 2011–2024 voimassa olleen kotoutumislain mukaisissa työttömyysetuudella tuetuissa omaehtoisissa opinnoissa (raportissa työvoimapoliittinen lausunto OG2). Kyseisen lain mukaan omaehtoisen opiskelun tukeminen työttömyysetuudella oli mahdollista, jos maahanmuuttajalla oli työ- ja elinkeinotoimiston toteama koulutustarve ja työ- ja elinkeinotoimisto arvioi, että omaehtoinen opiskelu tukee maahanmuuttajan kotoutumista ja työllistymistä. Lisäksi opiskelusta tuli sopia henkilön kotoutumissuunnitelmassa. Omaehtoisen opiskelun tukeminen työttömyysetuudella edellytti, että kyse oli suomen tai ruotsin kielen opiskelusta tai opiskelu tapahtui pääasiassa suomen tai ruotsin kielellä. Kyseisen lain mukaan omaehtoisena opiskeluna voitiin tukea kansallisen koulutusjärjestelmän mukaisia koulutuksia perusopetuksesta korkeakouluopintoihin, mikäli lain edellytykset täyttyivät. Omaehtoisina opintoina oli mahdollista tukea myös muita kuin edellä mainittuja koulutuksia, jos kyseessä oli suomen tai ruotsin opiskelu, tai opiskelu tapahtui pääasiassa suomen tai ruotsin kielellä. Opintojen ei myöskään tarvinnut johtaa tutkinnon tai sen osan suorittamiseen, vaan oli mahdollista tukea myös erilaisia pienempiä, yksittäisiä kursseja ja koulutuksia. Kyseisen lain mukaan omaehtoisten opintojen ajalta oli mahdollista saada julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain mukaista kulukorvausta. Tukemiselle ei ollut alaikärajaa. 1.1.2025 voimaan tullen kotoutumislain (681/2023) omaehtoisia opintoja koskeva sääntely ei ole juurikaan muuttunut aiemman kotoutumislain sääntelystä.

Raportissa käsitellään lyhyesti myös vuosina 2013–2024 voimassa olleen julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (jäljempänä JTYPL) mukaisia työttömyysetuudella tuettuja työnhakijan omaehtoisia opintoja (raportissa työvoimapoliittinen lausunto OD1). Kyseisen lain mukaan 25 vuotta täyttäneellä työnhakijalla oli oikeus työttömyysturvalaissa tarkoitettuun työttömyysetuuteen JTYPL:ssa säädettyin edellytyksin omaehtoisten opintojen ajalta, jos työnhakijalla oli työ- ja elinkeinotoimiston toteama koulutustarve ja toimisto arvioi, että omaehtoisen opiskelun tukeminen on työvoimapoliittisesti tarkoituksenmukaisin keino parantaa työnhakijan ammattitaitoa ja mahdollisuuksia saada työtä tai säilyttää työpaikkansa. Lisäksi edellytettiin, että opiskelun katsottiin

olennaisesti parantavan työnhakijan mahdollisuuksia työllistyä avoimille työmarkkinoille ja että opiskelusta oli sovittu työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa pääsääntöisesti ennen opintojen alkamista, ja että muut JTYPL:n 6. luvussa säädetyt edellytykset täyttyivät. Tuettavien opintojen tuli olla työttömyysturvalain 2 luvun 10 §:n 2 momentin mukaan päätoimisia, ja pääsääntöisesti opintojen tuli johtaa tutkinnon tai tutkinnon osan suorittamiseen. Tukea voitiin kuitenkin myös esimerkiksi avoimia yliopisto- ja ammattikorkeakouluopintoja, muuta ammatillisesti suuntautunutta koulutusta, perusopetuslaissa ja lukiolaissa tarkoitettua koulutusta sekä vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa (632/1998) säädettyä koulutusta, jos koulutus oli ammatillista osaamista ja pätevyyttä lisäävää. Omaehtoisten opintojen ajalta ei ollut mahdollista saada kulukorvausta. Nykyisin voimassa olevan työvoimapolitiikan järjestämisestä annetun lain (380/2023) mukainen työttömyysetuudella tuettuja työnhakijan omaehtoisia opintoja koskeva sääntely ei ole juurikaan muuttunut aiemmin voimassa olleen julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain sääntelystä.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain mukaisten ja kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen tukemisen merkittävimmät erot olivat siis: ensin mainitussa 25 vuoden vähimmäisikäraja, opintojen oltava työttömyysturvalain mukaan päätoimisia, ei oikeutta kulukorvaukseen opintojen ajalta ja pääsääntöisesti vain tutkintoon tai sen osan suorittamiseen tähtääviä opintoja oli mahdollista tukea. Vastaavat erot ovat myös nykyisin voimassa olevien työvoimapolitiikan järjestämisestä annetun lain ja kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen sääntelyssä.

JTYPL:n nojalla työttömyysetuudella tuetut opinnot eivät olleet työnhakijaa velvoittavia, toisin kuin kotoutumislain nojalla tuetut opinnot. Velvoittavuudesta säädettiin työttömyysturvalaissa, ja kotoutumislain nojalla tuettavista opinnoista kieltäytyminen ja opintojen keskeytyminen saattoivat johtaa työttömyysturvalain mukaan korvauksettoman määrärajan eli niin sanotun karenssin tai työssäolovelvoitteen (etuusoikeus lakkaa toistaiseksi) asettamiseen. Erot sisältyvät myös työttömyysturvalain nykyisin voimassa oleviin säännöksiin.

Raportissa käsitellään lyhyesti myös työttömyysturvalain mukaisia lyhytkestoisia opintoja (raportissa työvoimapolitiittinen lausunto 0D6). Työttömyysturvalain mukaan 25 vuotta täyttäneen työnhakijan opinnot eivät vaikuta työnhakijan oikeuteen saada työttömyysetuutta, jos opintojen muodostaman kokonaisuuden kesto tai opintojen jäljellä oleva kesto on yhdenjaksoisesti tai jaksotettuna enintään kuusi kuukautta ja opinnot antavat ammatillisia valmiuksia tai tukevat yritystoimintaa.

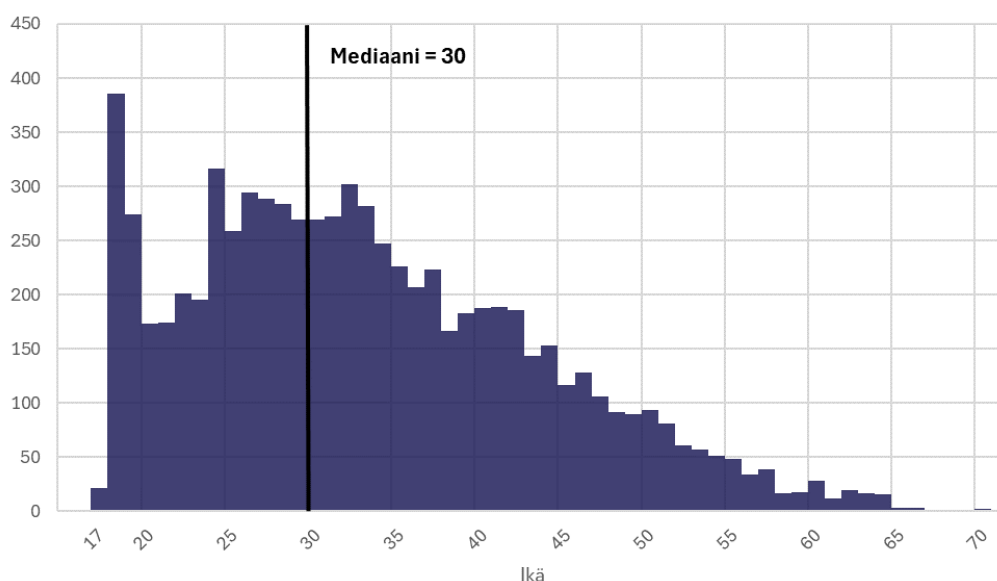
3. Tulokset

Tässä luvussa tarkastellaan kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen opiskelijoiden ja heidän opintojensa sisältöjä eri taustamuuttujittain luokiteltuna. Opiskelijoita luokitellaan heidän opintojensa sisältöjen lisäksi iän, sukupuolen, ELY-keskuksen ja kansalaisuuden mukaan. Lisäksi luvussa tarkastellaan opiskelijoiden ohjautumista koulutuksiin ensimmäisen kotoutumissuunnitelman laatimisen jälkeen. Luvun lopussa esitellään lyhyesti myös ulkomaan kansalaisille annettuja työvoimapoliittisia lausuntoja OD1 (julkisen työvoima- ja yrityspalvelulain mukaiset omaehtoiset opinnot) ja OD6 (työttömyysturvalain mukaiset lyhytkestoiset opinnot). Tulokset raportoidaan ensisijaisesti vuodelta 2022.

a. Kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen opiskelijat

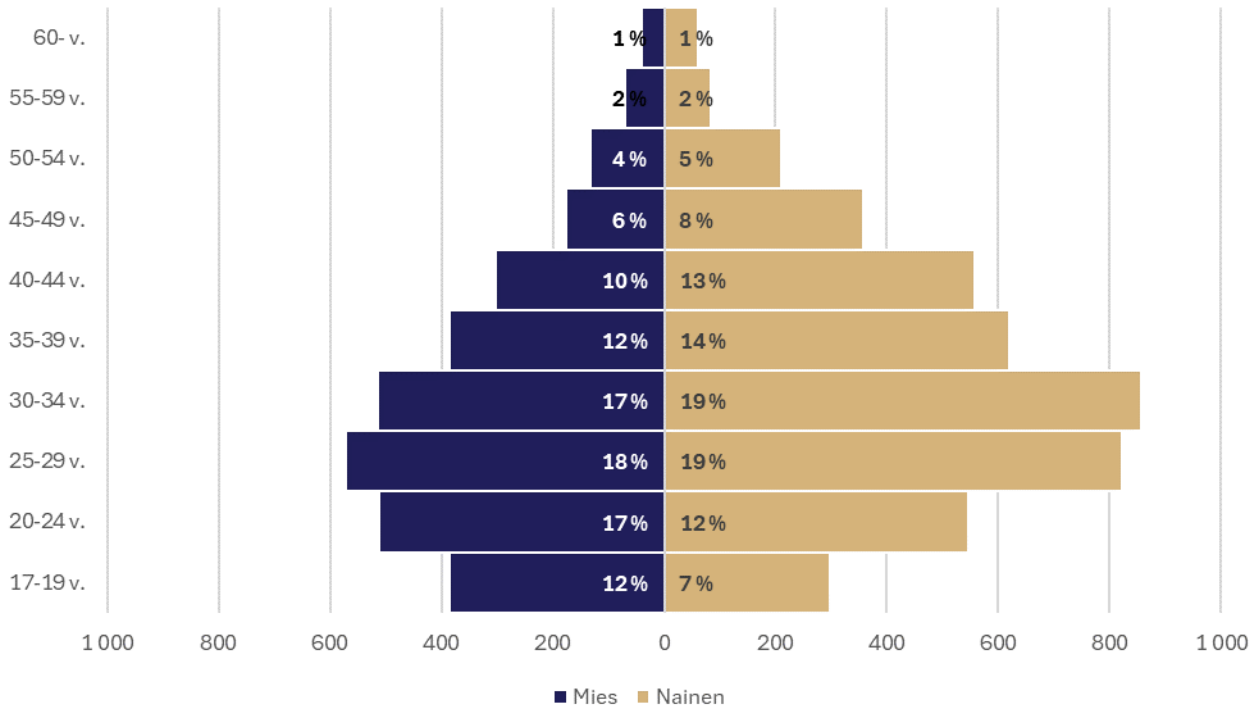
Kuviossa 1 nähdään kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen opiskelijoiden ikäjakauma vuonna 2022. Ikä kuvaa tässä henkilön ikää sinä päivänä, kun lausunnon saaja aloittaa omaehtoisen opiskelun. Opiskelijoiden ikäjakauma on vino oikealle, eli opiskelijoiden keskuudessa nuorempien määrä on vanhempia suurempi. Kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen opiskelijoiden mediaani-ikä on 30 vuotta. Nuorimmillaan opiskelijat ovat 17-vuotiaita.

Kuvio 1. Kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen opiskelijoiden ikäjakauma vuonna 2022.

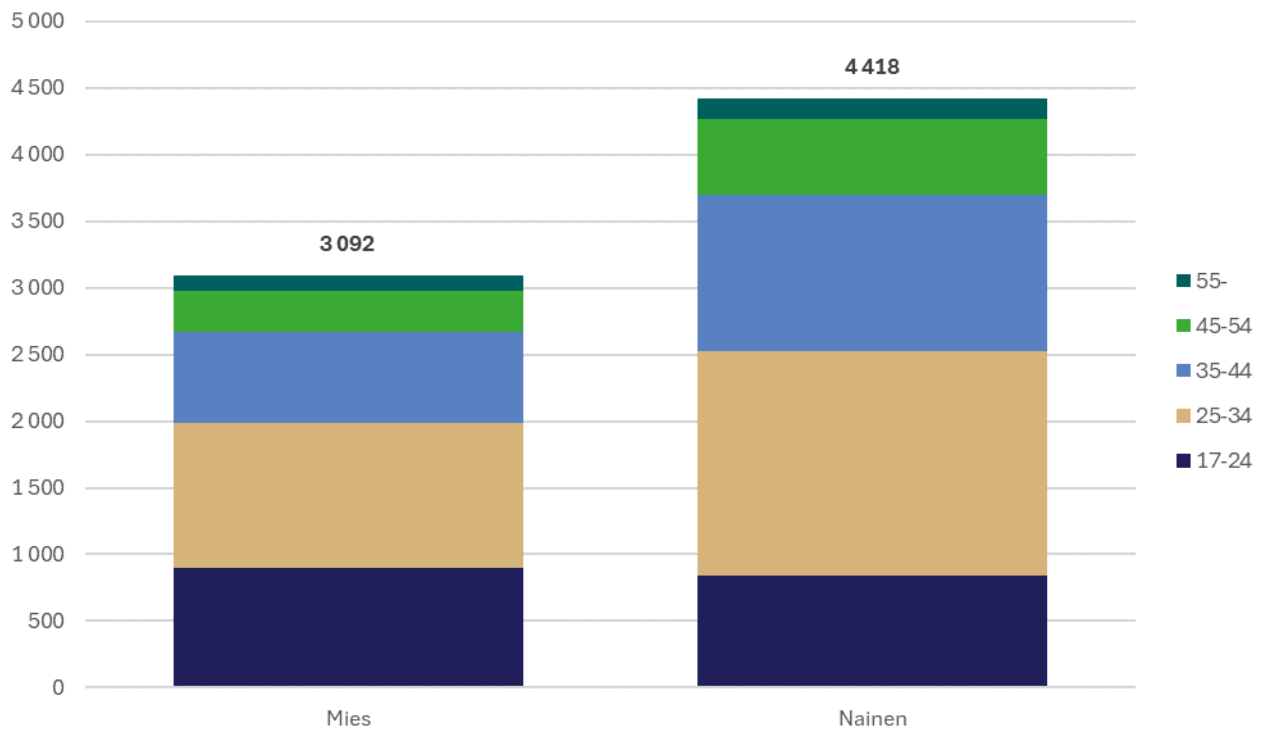
Kuvio 2 esittää samaisen kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen opiskelijoiden joukon ikäpyramidina. Kuviosta nähdään, että opiskelijoissa on enemmän naisia kuin miehiä. Naisopiskelijat ovat keskimäärin hieman miehiä vanhempia. Suurin yksittäinen 5-vuotisikäryhmä on miehillä 25–29-vuotiaat, ja naisilla 30–34-vuotiaat.

Kuvio 2. Kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen opiskelijoiden ikäpyramidi vuonna 2022.

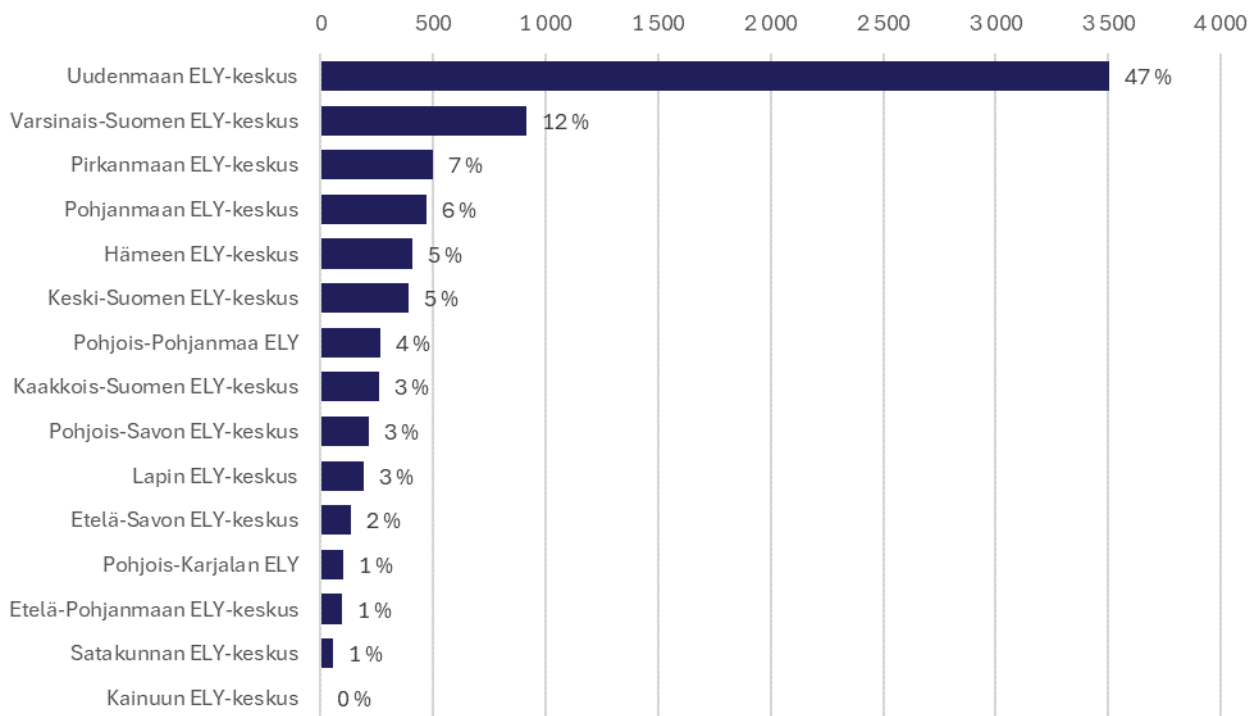
Kuviossa 3 nähdään vielä selkeämmin ero kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen opiskelijamäärässä sukupuolittain. Vuonna 2022 opiskelijoissa naisia oli yhteensä 4 418 ja miehiä 3 092. 17–24-vuotiaiden ikäryhmän opiskelijoissa miehiä ja naisia on likimäärin yhtä paljon.

Kuvio 3. Kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen opiskelijat sukupuolittain ja ikäryhmittäin vuonna 2022.

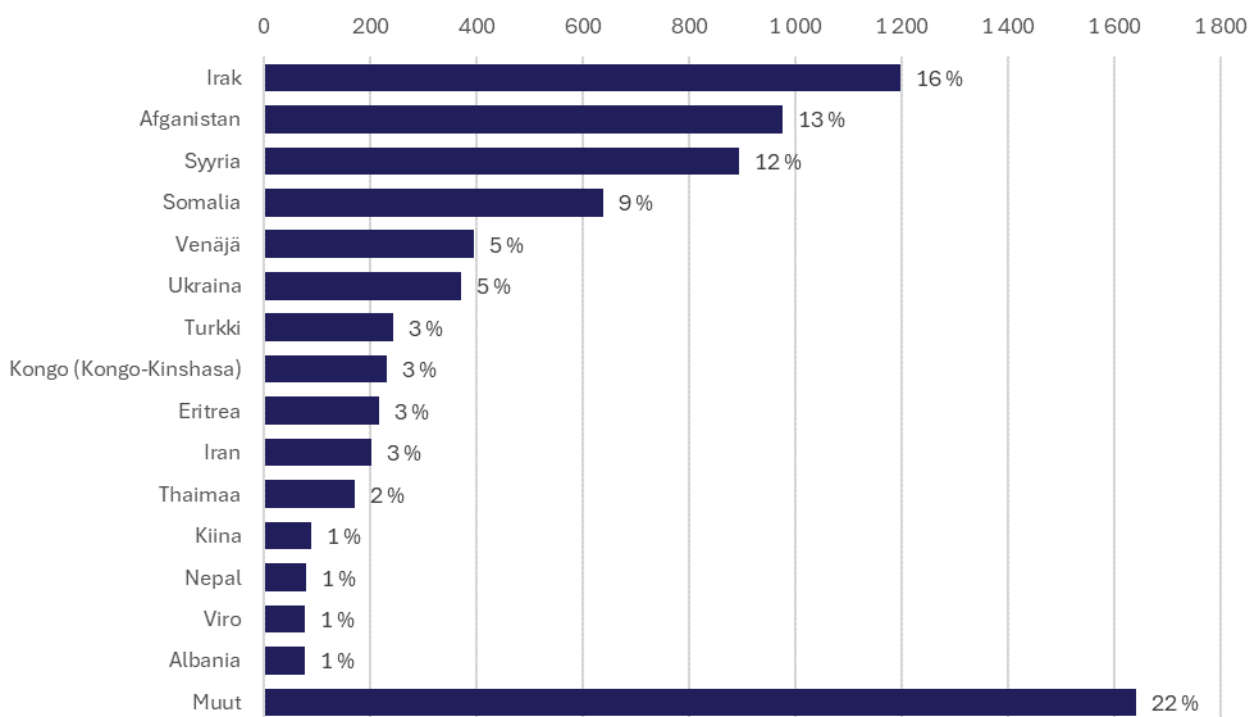
Kuviossa 4 kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen opiskelijat on jaoteltu sen ELY-keskuksen mukaan, jonka alueella opinnot järjestettiin. Alueellinen jakauma noudattelee maahanmuuttajaväestön alueellista jakaumaa Suomessa yleisesti: noin puolet kaikista opiskelijoista eli 3 504 henkilöä oli vuonna 2022 Uudellamaalla. Kainuun ELY-keskus on myöhemmissä kuvioissa jätetty pois alhaisen havaintomäärän vuoksi.

Kuvio 4. Kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen opiskelijat ELY-keskuksittain vuonna 2022.

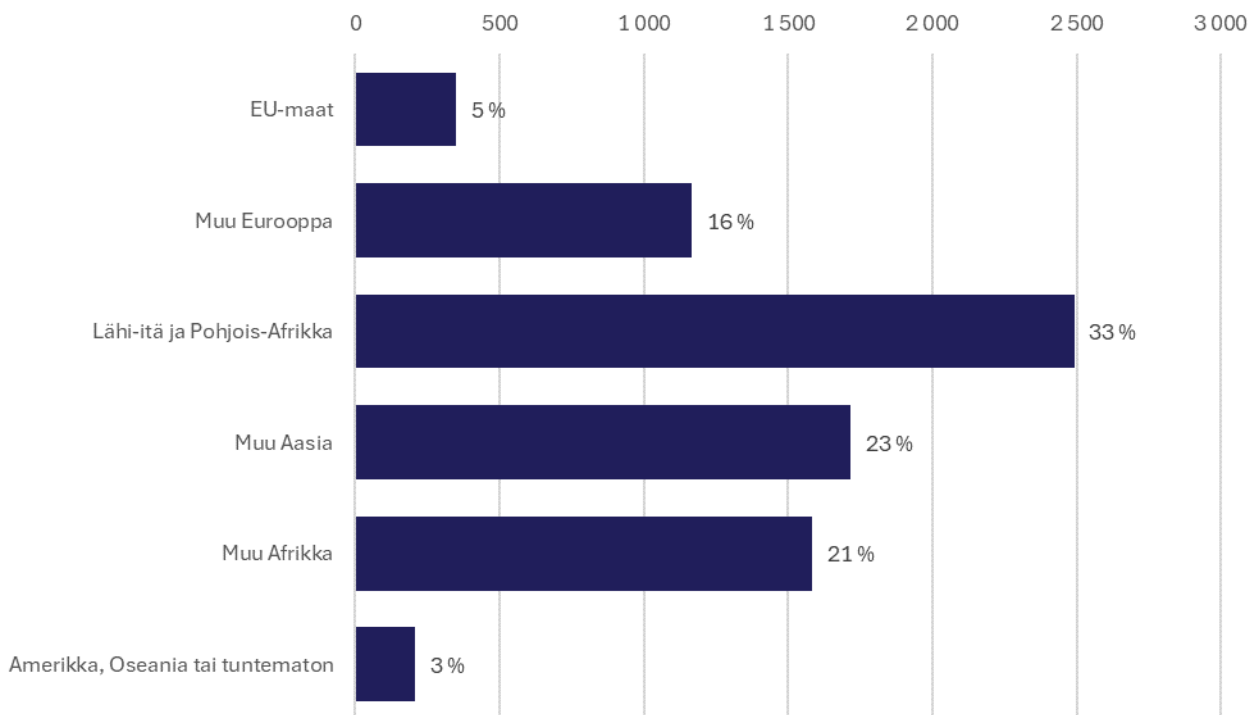
Kuvio 5 esittää kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen opiskelijoiden jakauman kansalaisuuden mukaan vuonna 2022. Toisin kuin kaikkien ulkomaalaisten työnhakija-asiakkaiden keskuudessa, kotoutumislain mukaisten omaehtoisten koulutusten opiskelijoiden jakaumassa korostuvat kansalaisuusryhmät valtioista, joista muutetaan Suomeen useimmiten kansainvälisen suojelun perusteella. Yleisimmät kansalaisuudet olivat vuonna 2022 Irak, Afganistan, Syyria ja Somalia, jotka kattoivat yhteenlaskettuna puolet kaikista kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen opiskelijoista. Kaiken kaikkiaan kansalaisuusjakauma on varsin laaja: vuonna 2022 kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen lausuntoja tehtiin yhteensä 155 eri valtion kansalaiselle. Kansalaisuusjakaumaa tulkittaessa on hyvä muistaa, että ukrainalaisten lukemassa on todennäköisesti jonkin verran katoa (ks. luku 2).

Kuvio 5. Kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen opiskelijat kansalaisuuksittain vuonna 2022.

Kuviossa 6 nähdään kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen opiskelijoiden kansalaisuusjakauma luokiteltuna karkeampiin alueryhmiin. Ryhmät Lähi-itä ja Pohjois-Afrikka, muu Aasia ja muu Afrikka kattoivat noin kolme neljäsosaa kaikista kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen opiskelijoista vuonna 2022. Näiden lukujen valossa voidaan todeta, että kotoutumislain mukainen omaehtoinen opiskelu näyttäisi kohdentuvan suurilta osin kolmansista maista tuleville ulkomaalaisille.

Kuvio 6. Kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen opiskelijat kansalaisuusryhmittäin vuonna 2022.

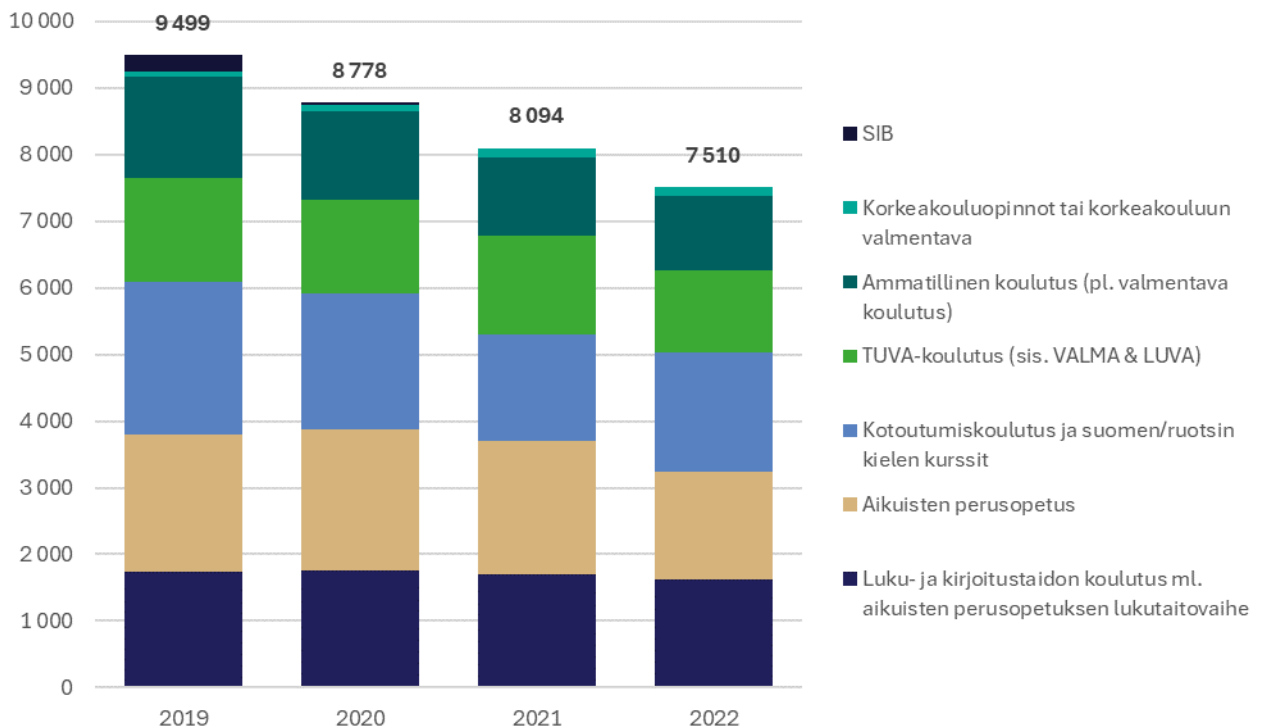

b. Kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelun sisällöt

Kuvio 7 esittää kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelun sisällöt vuosina 2019–2022.

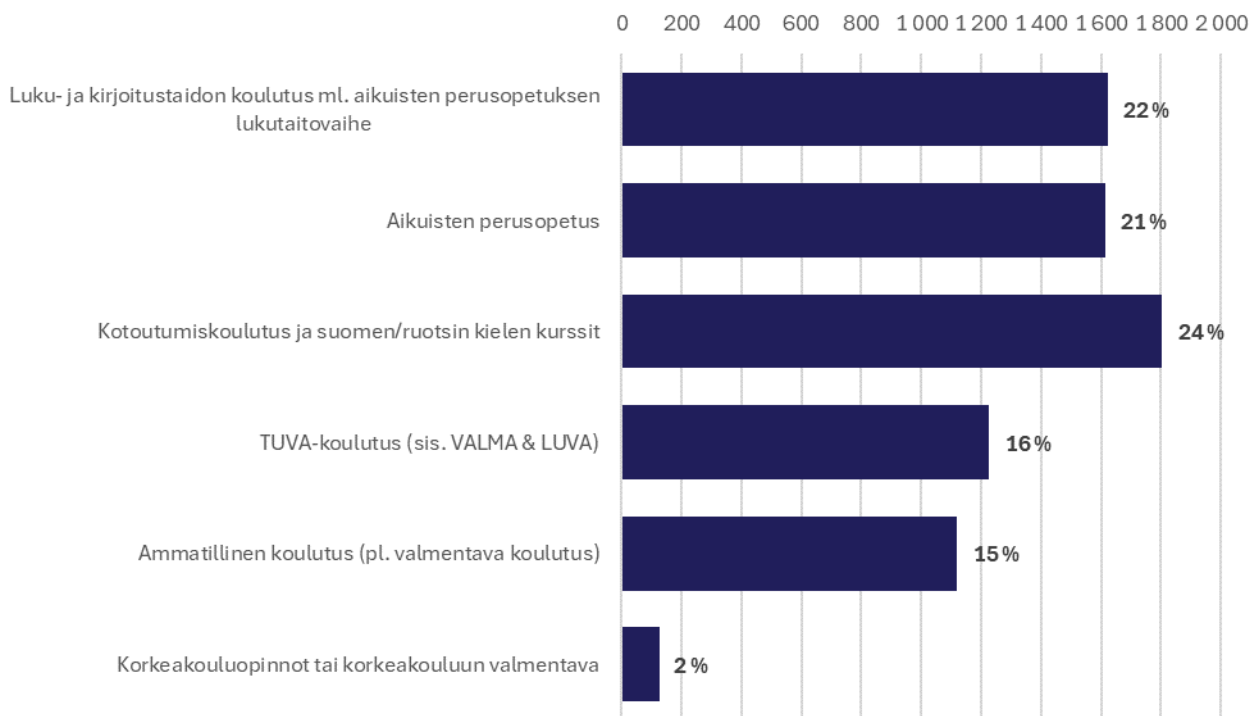
Kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opiskelijoiden lukumäärä aineistossa on laskenut vuodesta 2019 alkaen joka vuosi. Yleisin kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelun sisältö on viimeisen neljän vuoden aikana ollut joko aikuisten perusopetus tai kotoutumiskoulutus ja suomen/ruotsin kielen kurssit. Sisältöjen jakauma ei ole muuttunut merkittävästi vuosina 2019–2022.

Kuvio 7. Kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelun sisällöt vuosina 2019–2022.

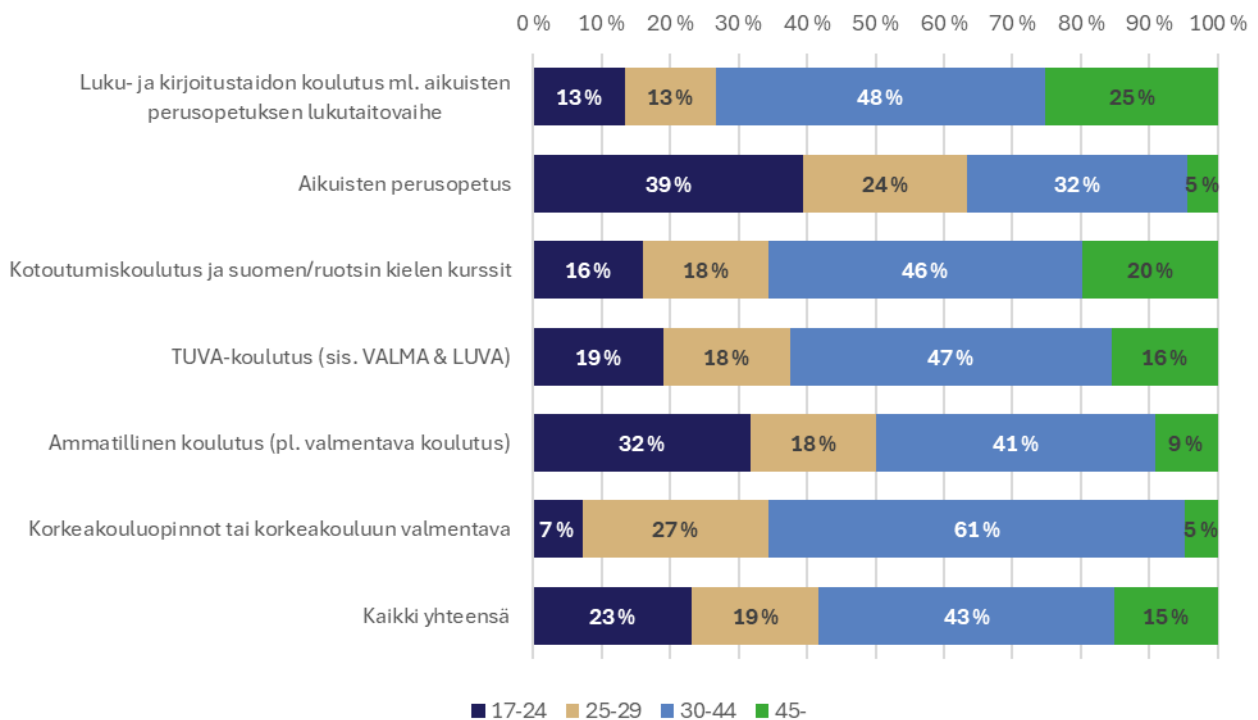
Kuviossa 8 nähdään selkeämmin kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelun sisältöjen jakauma. Vuonna 2022 kotoutumiskoulutus ja suomen/ruotsin kielen kurssit -luokka kattoi suurimpana yksittäisenä ryhmänä 24 % kaikista kotoutumislain mukaisista omaehtoisista opinnoista. Kuvioista nähdään, että korkeakouluopintojen suorittaminen omaehtoisesti opiskelemalla on varsin vähäistä. Sisältöjen luokittelua on kuvattu tarkemmin luvussa 2.

Kuvio 8. Kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelun sisällöt vuonna 2022.

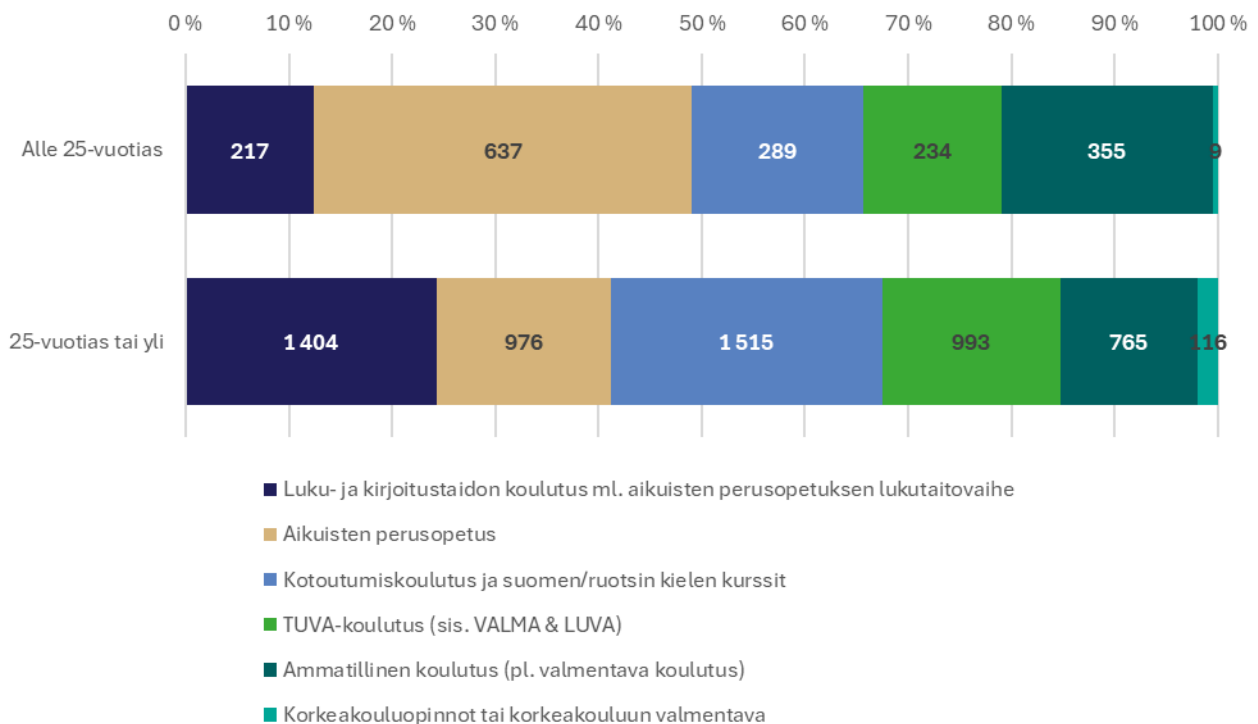
Kuviossa 9 nähdään, miten kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelun sisällöt jakautuvat ikäryhmittäin. Ikäjakaumissa on huomattaviakin eroja eri sisältöjen välillä. Selkeästi nuorimpia kotoutumislain mukaisten omaehtoisten koulutusten opiskelijat ovat aikuisten perusopetuksessa, jossa miltei kaksi kolmasosaa opiskelijoista on alle 30-vuotiaita. Esimerkiksi luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen opiskelijoiden keskuudessa vastaava luku on 26 % samalla kun yli 45-vuotiaiden osuus luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen opiskelijoista on 25 %.

Kuvio 9. Kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelun sisällöt ikäryhmittäin vuonna 2022.

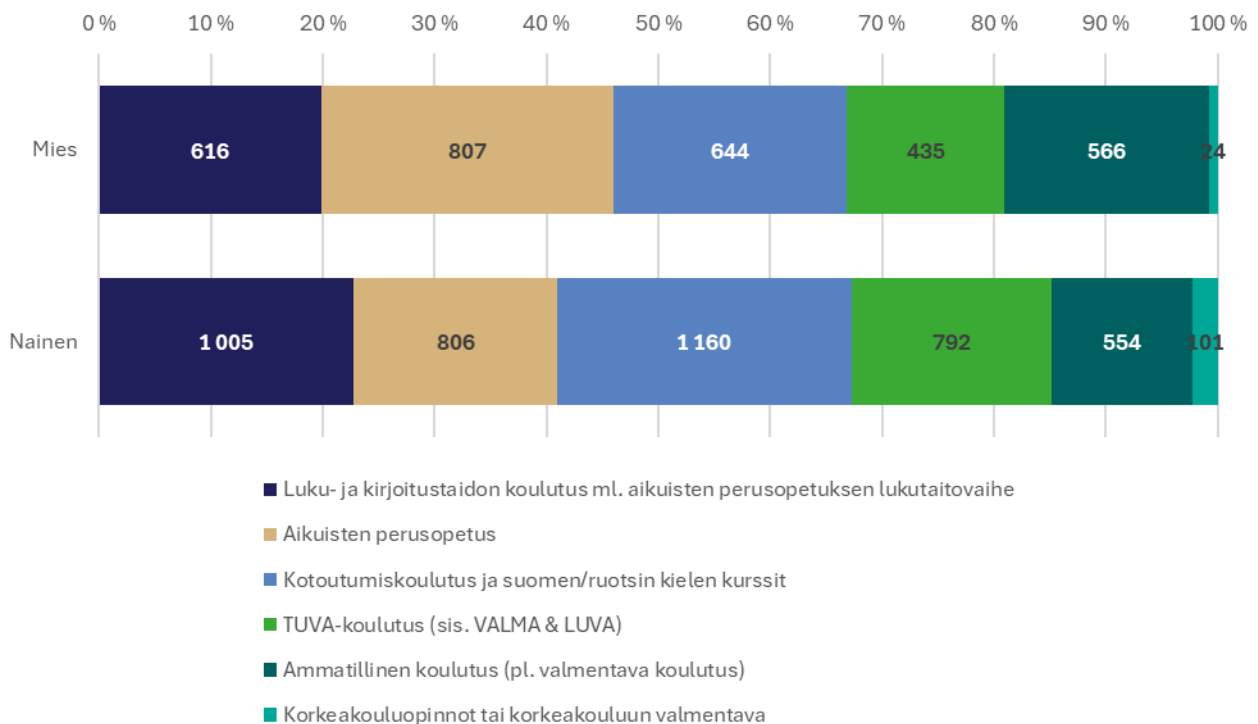
Aikuisten perusopetuksen alku- ja päättövaihe korostuu myös silloin, kun tarkastellaan kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelun sisältöjä sen mukaan, onko kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen opiskelija alle 25-vuotias vai ei. Kuviosta 10 nähdään, että alle 25-vuotiaista opiskelijoista yli kolmasosa osallistui aikuisten perusopetuksen alku- tai päättövaiheeseen. Yli 25-vuotiailla yleisimmät kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelun sisällöt olivat kotoutumiskoulutus ja suomen/ruotsin kielen kurssit sekä luku- ja kirjoitustaidon koulutus.

Kuvio 10. Kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelun sisällöt alle 25-vuotiailla ja muilla vuonna 2022.

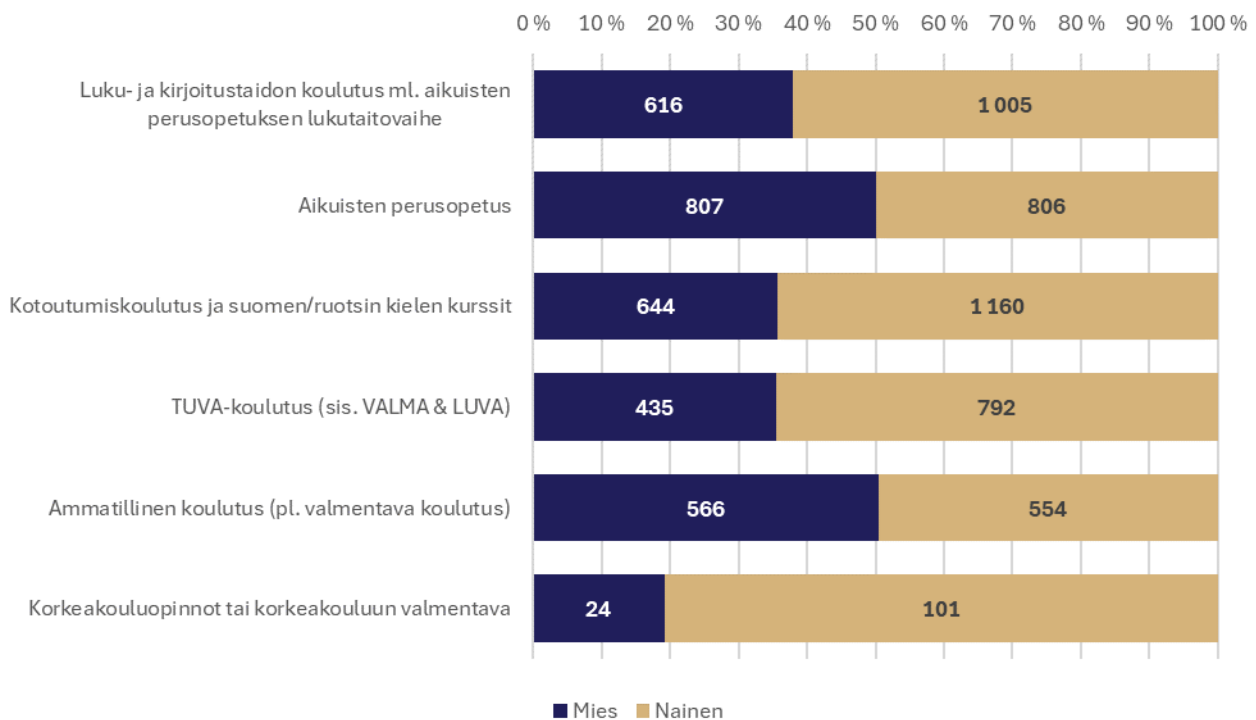
Kuvio 11 esittää, millaisia olivat kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelun sisältöjen jakaumat sukupuolen mukaan vuonna 2022. Sukupuolten välillä on joitakin pieniä eroja. Miehet osallistuvat jonkin verran naisia useammin aikuisten perusopetuksen alku- ja päättövaiheeseen sekä ammatilliseen koulutukseen, ja naiset hieman miehiä useammin kotoutumiskoulutukseen ja suomen/ruotsin kielen kursseihin, TUVA-koulutukseen sekä korkeakouluopintoihin.

Kuvio 11. Kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelun sisällöt sukupuolittain vuonna 2022.

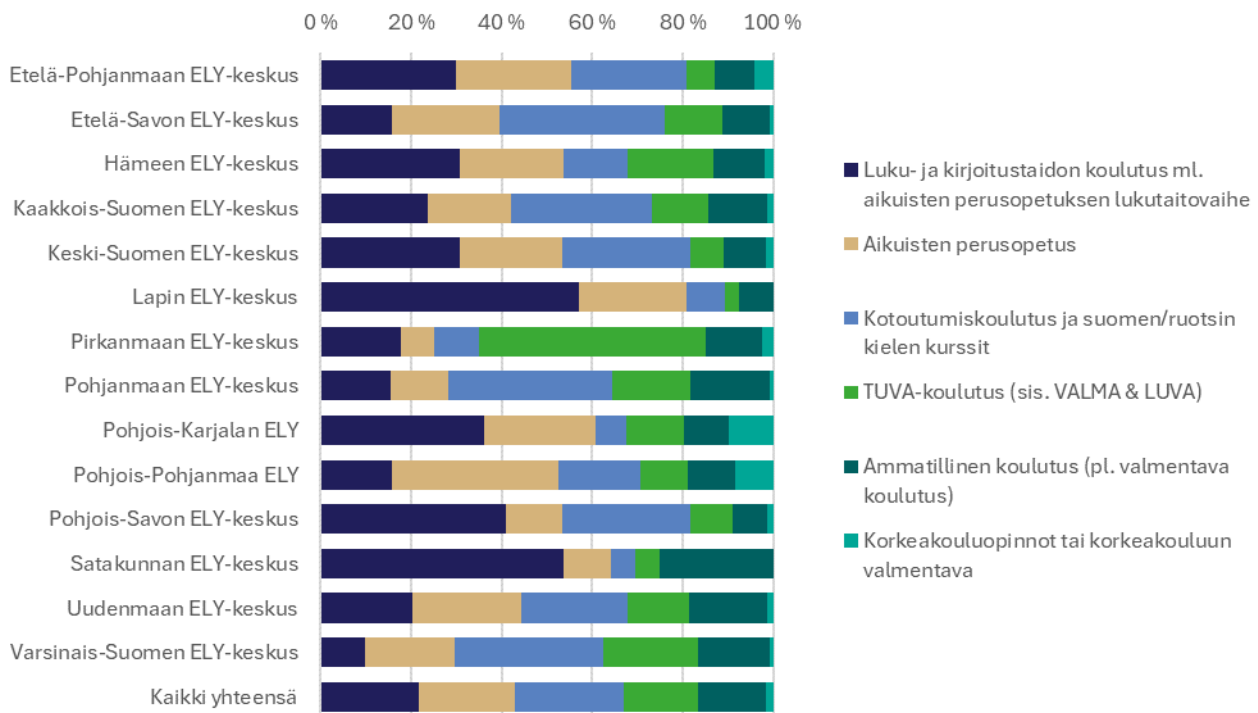
Kuvio 12 esittää sukupuolten välisen jakauman hieman eri tavalla. Kuvio kertoo, kuinka suuri osuus kussakin kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelun sisällössä oli miehiä ja naisia vuonna 2022. Korkeakouluopintoja opiskelleiden keskuudessa naisten ja miesten välinen ero on suurin: opiskelijoista 81 % on naisia.

Kuvio 12. Kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelun sisällöt sukupuolittain vuonna 2022.

Kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelun sisällöt vaihtelevat sen mukaan, missä päin Suomea opintoja järjestetään. Kuviosta 13 nähdään, että ELY-keskuksittain tarkasteltuna vuonna 2022 oli huomattaviakin eroja siinä, mitä sisältöjä opiskellaan omaehtoisesti. Esimerkiksi Lapissa luku- ja kirjoitustaidon opintojen sekä aikuisten perusopetuksen osuus kaikesta kotoutumislain mukaisesta omaehtoisesta opiskelusta oli jopa 80 %, kun Pirkanmaalla tämä osuus oli noin 25 %. Pirkanmaalla kotoutumislain mukaisessa omaehtoisessa opiskelussa puolestaan korostui TUVA-koulutus, joka esimerkiksi oli Satakunnassa varsin vähäistä. Korkeakouluopintojen osuus kotoutumislain mukaisesta omaehtoisesta opiskelusta oli suurin Pohjois-Karjalassa ja Pohjois-Pohjanmaalla.

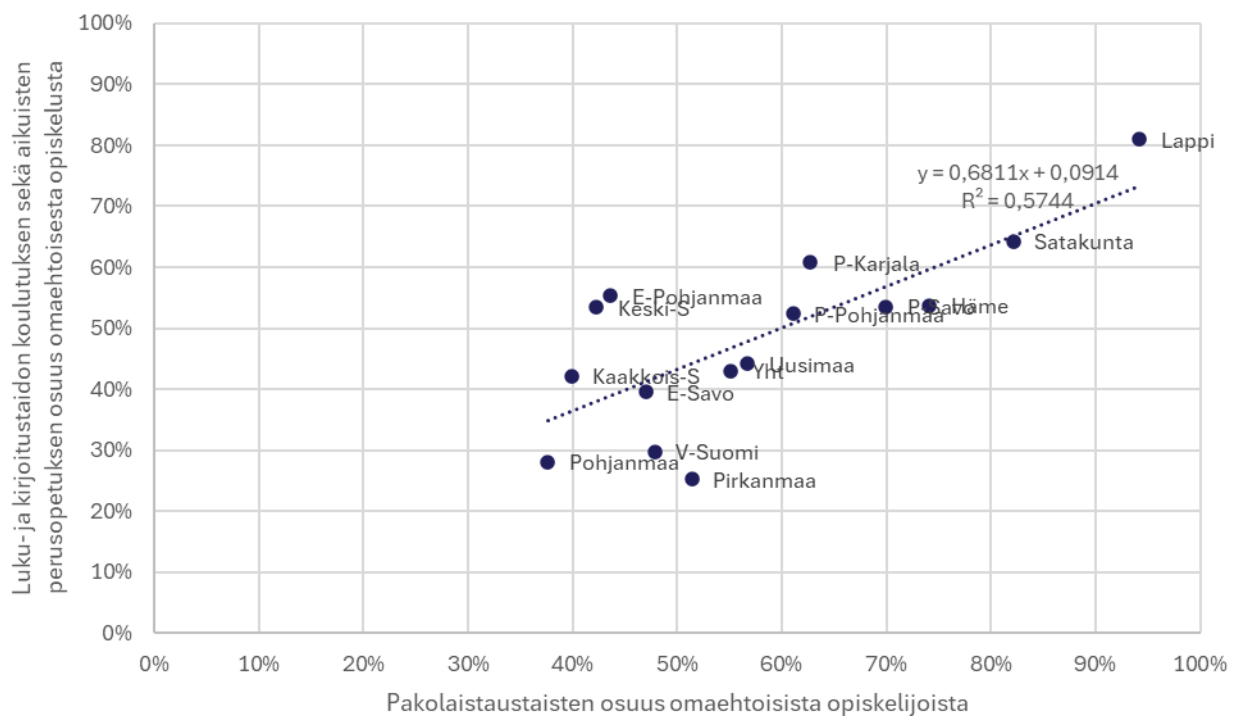
Kuvio 13. Kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelun sisällöt ELY-keskuksittain vuonna 2022.

Kuvio 14 esittää yhden hypoteesin sille, mikä voisi selittää esimerkiksi luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen sekä aikuisten perusopetuksen osuuden vaihtelua alueittain. Hajontakuviosta nähdään, että ELY-alueiden luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen sekä aikuisten perusopetuksen osuus kotoutumislain mukaisesta omaehtoisesta opiskelusta ja pakolaistaustaisten⁷ osuus lausunnon saaneista korreloivat keskenään jonkin verran positiivisesti. Mitä suurempi osa kotoutumislain mukaisten omaehtoisten koulutusten opiskelijoista on pakolaistaustaisia, sitä enemmän opiskelijoita keskimäärin ohjataan luku- ja kirjoitustaidon koulutukseen sekä aikuisten perusopetukseen. Poikkeuksiakin löytyy: esimerkiksi Pirkanmaalla luku- ja kirjoitustaidon koulutusta tuetaan kotoutumislain mukaisena omaehtoisena opiskeluna vähemmän kuin pakolaistaustaisten osuuden perusteella voisi olettaa. Esimerkiksi Keski-Suomessa tilanne taas on päinvastainen.

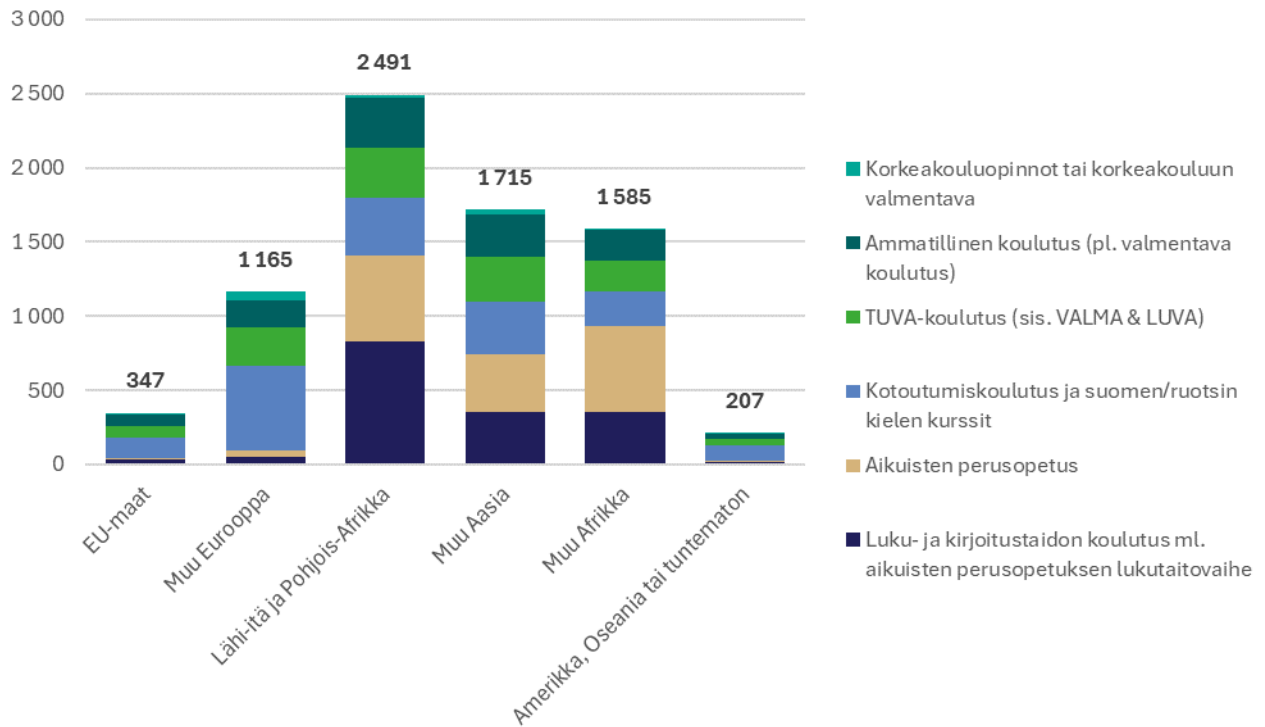
⁷ Kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen opiskelija on luokiteltu pakolaistaustaiseksi, mikäli hän on sellaisen maan kansalainen, josta muutetaan Suomeen ensisijaisesti kansainvälisen suojelun perusteella.

Kuvio 14. Luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen sekä aikuisten perusopetuksen (y-akseli) osuus kotoutumislain mukaisesta omaehtoisesta opiskelusta ja pakolaistaustaisten osuus (x-akseli) kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen opiskelijoista ELY-keskuksittain vuonna 2022.

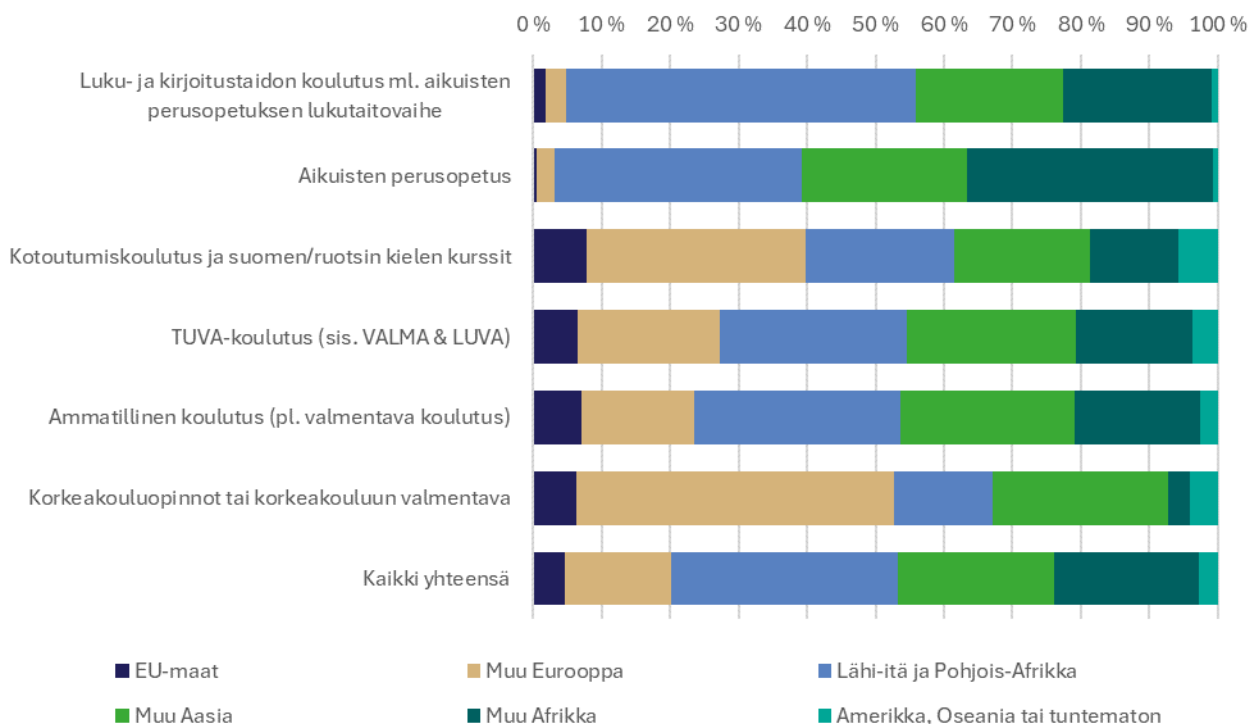
Eri puolilta maailmaa Suomeen muuttaneet osallistuvat erilaisiin kotoutumislain mukaisiin omaehtoisiin opintoihin. Voidaan ajatella, että ilmiötä selittävät ainakin lähtömaan koulutusinstituutiot mutta myös jotkin yhteiskunnalliset ja kulttuuriset seikat, kuten naisten mahdollisuus osallistua koulutukseen ja työmarkkinoille. Kuten kuviosta 15 nähdään, erot heijastuvat kansalaisuusryhmittäisiin kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelun sisältöjen jakaumiin. Erot ovat suurimpia etenkin luku- ja kirjoitustaidon sekä aikuisten perusopetuksen opinnoissa, joihin osallistui vuonna 2022 noin 3 100 aasialais- ja afrikkalaistaustaista mutta vain noin 160 eurooppalais-, amerikkalais- tai oseanialaistaustaista. Muiden kuin aasialais- ja afrikkalaistaustaisten keskuudessa yleisin kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelun sisältö on kotoutumiskoulutus ja suomen/ruotsin kielen kurssit.

Kuvio 15. Kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen opiskelijoiden kansalaisuusryhmät opiskelun sisällön mukaan vuonna 2022.

Kuvio 16 kuvaa kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen opiskelijoiden kansalaisuusryhmien jakaumaa kussakin kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelun sisällössä. Keskimääräisestä jakaumasta eroavat selkeimmin luku- ja kirjoitustaidon koulutus ja aikuisten perusopetus. Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan sekä muun Afrikan osuudet ovat pienimpiä etenkin korkeakouluopintoja omaehtoisesti opiskelevien keskuudessa.

Kuvio 16. Kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelun sisällöt opiskelijoiden kansalaisuusryhmien mukaan vuonna 2022.

Taulukoihin 2a ja 2b on listattu kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen opiskelijoiden yleisimmät yksittäiset kansalaisuudet kussakin kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelun sisällössä. Esimerkiksi luku- ja kirjoitustaidon koulutuksessa joka neljäs opiskelija oli syyrialainen vuonna 2022. ”Muut”-kansalaisuusryhmän osuuden perusteella voidaan päätellä, kuinka vinoutunut kunkin sisällön opiskelijoiden kansalaisuusjakauma on joihinkin yksittäisiin kansalaisuuksiin: mitä suurempi ”muut”-ryhmän osuus, sitä enemmän opiskelijoita on muissa kansalaisuusryhmissä kuin viidessä suurimmassa. Tällä tapaa tarkasteltuna voidaan todeta, että kaikissa muissa kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelun sisällöissä kuin luku- ja kirjoitustaidon opinnoissa sekä aikuisten

perusopetuksessa kansalaisuudet ovat jakautuneet melko tasaisesti. Aikuisten perusopetuksessa afganistanilaiset, somalialaiset ja irakilaiset kattoivat 60 % kaikista osallistujista vuonna 2022.

Taulukko 2a. Kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen opiskelijoiden yleisimmät kansalaisuudet opiskelun sisällön mukaan vuonna 2022.

Luku- ja kirjoitustaidon koulutus sekä aikuisten perusopetuksen lukutaitovaihe			Aikuisten perusopetus			Kotoutumiskoulutus ja suomen/ruotsin kielen kurssit		
Kansalaisuus	N	%	Kansalaisuus	N	%	Kansalaisuus	N	%
Syyria	409	25 %	Afganistan	336	21 %	Ukraina	239	13 %
Irak	360	22 %	Somalia	327	20 %	Venäjä	182	10 %
Afganistan	261	16 %	Irak	312	19 %	Irak	141	8 %
Somalia	124	8 %	Syyria	226	14 %	Syyria	132	7 %
Kongo (Kongo-Kinshasa)	59	4 %	Eritrea	86	5 %	Afganistan	112	6 %
Muut	408	25 %	Muut	326	20 %	Muut	998	55 %
Yhteensä	1 621	100 %	Yhteensä	1 613	100 %	Yhteensä	1 804	100 %

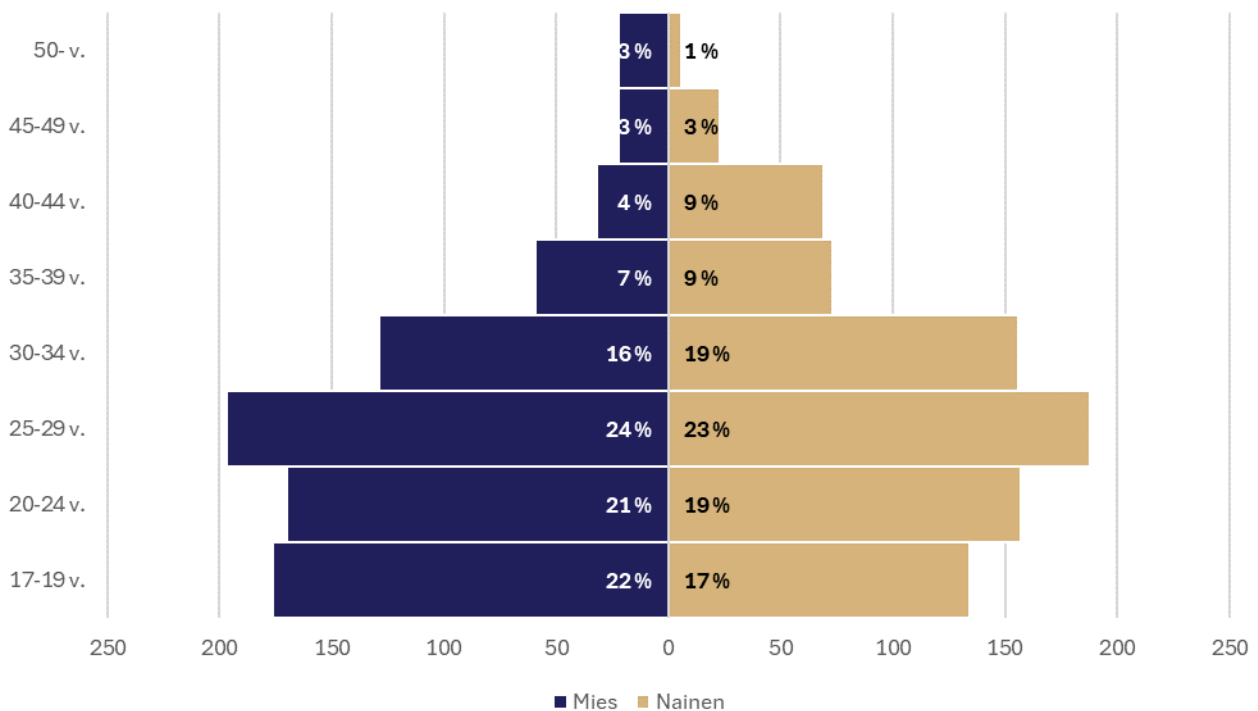
Taulukko 2b. Kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen opiskelijoiden yleisimmät kansalaisuudet opiskelun sisällön mukaan vuonna 2022.

TUVA-koulutus (sis. lukioon tai ammatilliseen valmentava)			Ammatillinen koulutus (pl. valmentava)			Korkeakouluopinnot tai korkeakouluun valmentava		
Kansalaisuus	N	%	Kansalaisuus	N	%	Kansalaisuus	N	%
Irak	158	13 %	Irak	224	20 %	Venäjä	33	26 %
Afganistan	113	9 %	Afganistan	150	13 %	Turkki	15	12 %
Venäjä	101	8 %	Somalia	74	7 %	Iran	10	8 %
Syyria	82	7 %	Venäjä	72	6 %	Kiina	6	5 %
Ukraina	61	5 %	Syyria	45	4 %	Afganistan	5	4 %
Muut	712	58 %	Muut	555	50 %	Muut	56	45 %
Yhteensä	1 227	100 %	Yhteensä	1 120	100 %	Yhteensä	125	100 %

c. Tarkempaa analyysia: aikuisten perusopetus

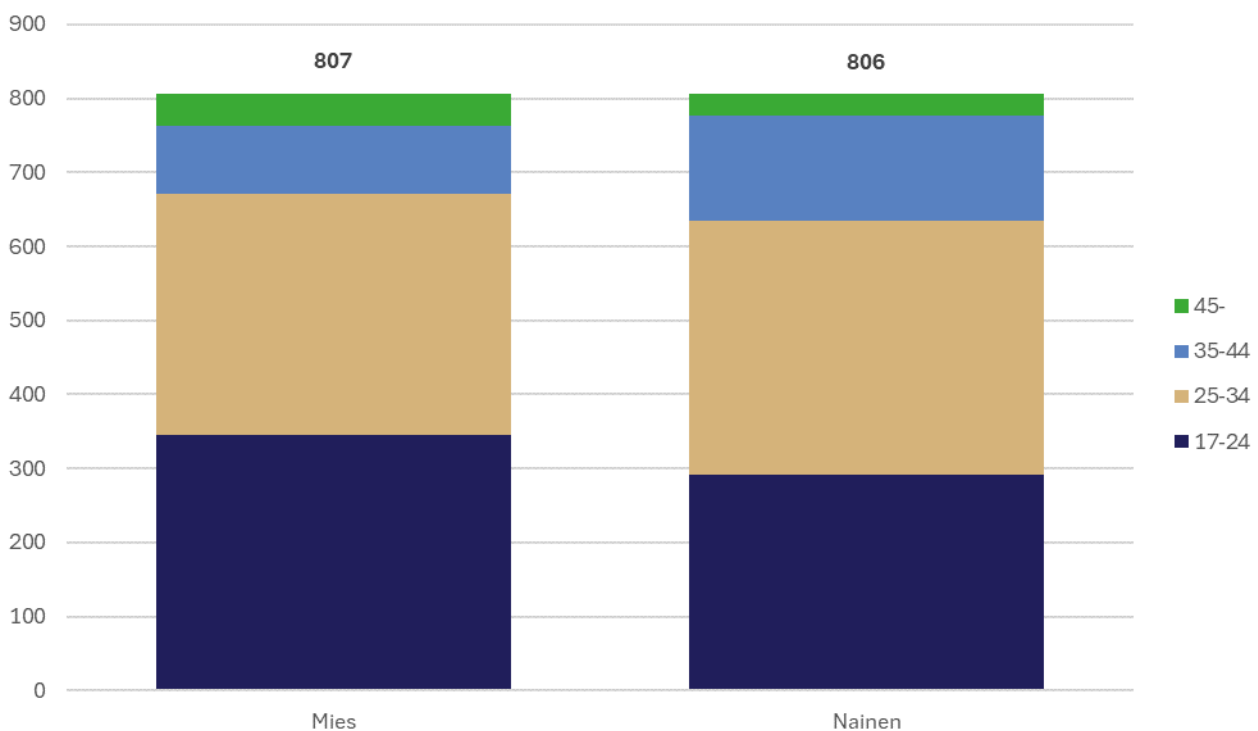
Tässä aluvuossa tarkastellaan vielä hieman lähemmin, keitä osallistuu kotoutumislain mukaisina omaehtoisina opintoina aikuisten perusopetuksen alku- ja päättövaiheeseen. Kuvio 17 esittää aikuisten perusopetuksen alku- ja päättövaiheeseen osallistuneiden opiskelijoiden ikäpyramidin vuonna 2022. Kun ikäpyramidia verrataan kaikkien kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen opiskelijoiden ikäjakaumaan (ks. kuvio 2), huomataan, että aikuisten perusopetuksen alku- ja päättövaiheeseen osallistuneet opiskelijat ovat jonkin verran keskimääräistä nuorempia. Heidänkin joukossaan oli tosin vuonna 2022 yhteensä noin 590 yli 30-vuotiasta opiskelijaa, mikä on noin 37 prosenttia kaikista kotoutumislain mukaisina omaehtoisina opintoina aikuisten perusopetuksen alku- ja päättövaiheeseen osallistuneista.

Kuvio 17. Aikuisten perusopetukseen osallistuneiden kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen opiskelijoiden ikäpyramidi vuonna 2022.

Kuviossa 18 nähdään aikuisten perusopetuksen alku- ja päättövaiheeseen vuonna 2022 osallistuneiden ikä- ja sukupuolijakauma hieman karkeammin luokiteltuna. Miesten keskuudessa osallistujajoukko on jonkin verran nuorempaa kuin naisissa. Yli 25-vuotiaita osallistujia oli yhteensä 976 vuonna 2022, mikä on noin 61 % kaikista aikuisten perusopetuksen omaehtoisista opiskelijoista.

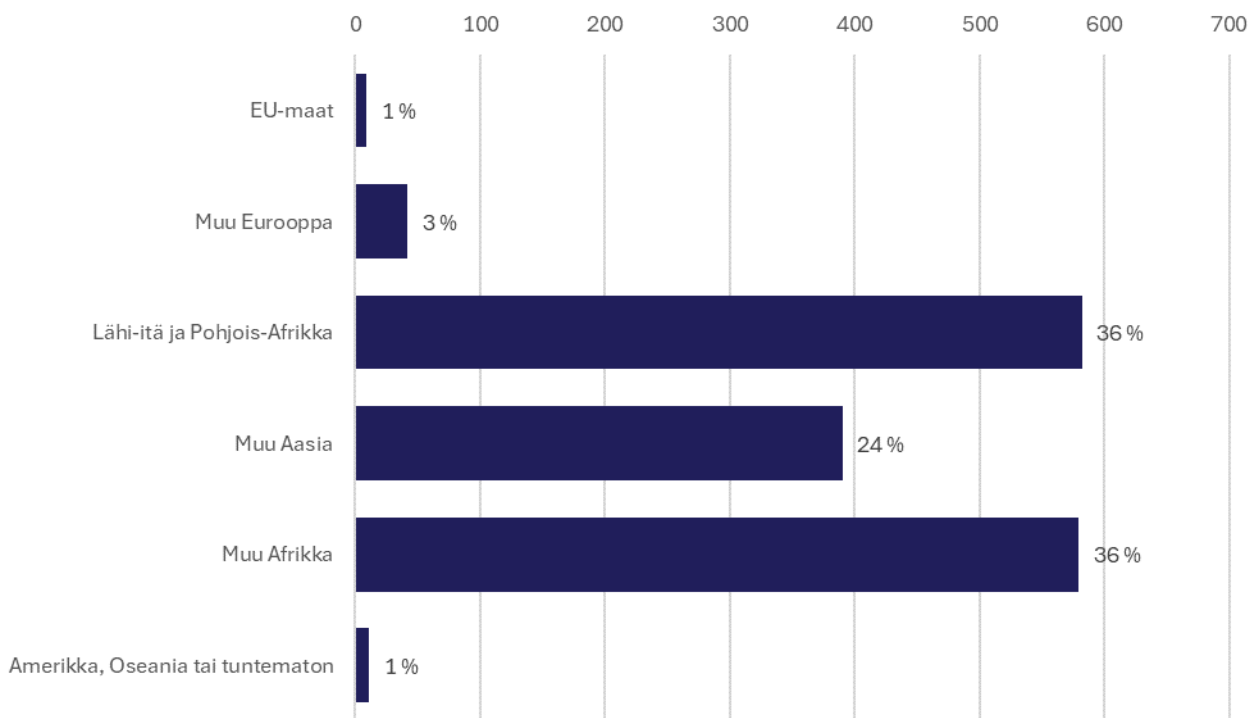
Kuvio 18. Aikuisten perusopetukseen osallistuneet kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen opiskelijat sukupuolittain ja ikäryhmittäin vuonna 2022.

Kuviossa 19 eritellään jo aiemmin esitelty aikuisten perusopetuksen alku- ja päättövaiheeseen vuonna 2022 osallistuneiden kansalaisuusryhmittäinen jakauma (ks. kuvio 16; yksittäiset kansalaisuudet ks. taulukko 2a). Muita kuin afrikkalaisia ja aasialaisia on aikuisten perusopetuksen alku- ja päättövaiheen opiskelijoissa vain noin 60 henkilöä, mikä on 5 prosenttia kaikista ryhmän opiskelijoista. Tämän jakauman perusteella aikuisten perusopetuksen alku- ja päättövaihe vastaa melko hyvin asiakkaiden palvelutarpeeseen: voidaan olettaa, että perusopetuksen opintojen loppuunsaattamista tarvitsevat erityisesti Afrikasta, Lähi-idästä tai muualta Aasiasta Suomeen muuttaneet henkilöt, joilla ei välttämättä ole ollut mahdollisuutta suorittaa Suomen peruskoulua vastaavia opintoja lähtömaassaan. Samanaikaisesti on perusteltua olettaa, että Euroopasta, Amerikasta tai Oseaniasta muuttaneet ovat käyneet peruskoulun ulkomailla. Tuloksia tulkittaessa on hyvä muistaa, ettei

yksittäisen henkilön kouluttautumisen tarvetta tai hänelle tarkoituksenmukaista koulutusta voida päätellä hänen kansalaisuudestaan: myös esimerkiksi Lähi-idästä muuttaneiden joukossa on runsaasti lähtömaassaan korkeakoulutuksen hankkineita (ks. esim. Kotoutumisen indikaattorit - tietokanta 2025).

Kuvio 19. Aikuisten perusopetukseen osallistuneet kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen opiskelijat kansalaisuusryhmittäin vuonna 2022.

Aikuisten perusopetuksen kotoutumislain mukaisista omaehtoisista opiskelijoista noin 95 % on siis Euroopan ulkopuolisista maista, ja kuvion 18 perusteella noin 60 % on yli 25-vuotiaita. Suurin aikuisten perusopetuksen alku- ja päättövaiheeseen osallistuvien ryhmä näyttäisi siis olevan aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin sisältyvää kohderyhmämäärittelyä mukaillen yli 25-vuotiaat maahanmuuttajataustaiset aikuiset, joilla on perusopintojen tarve päästäkseen jatko-opintoihin.

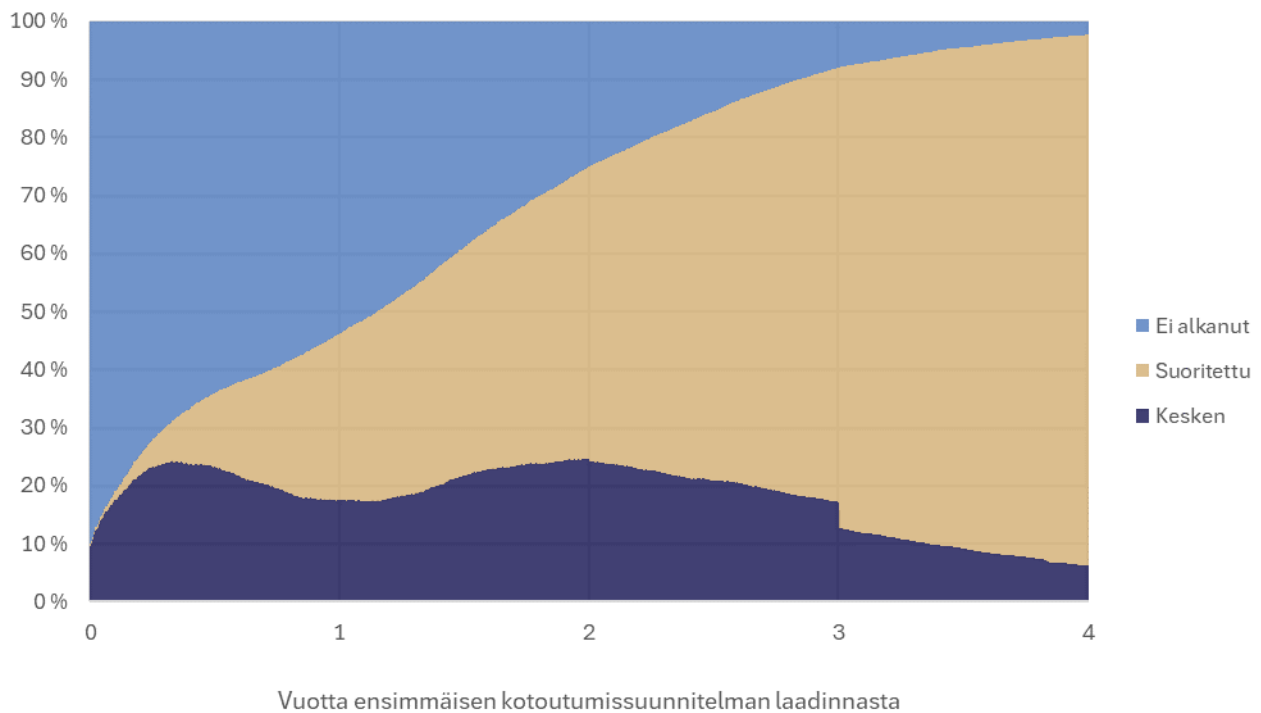
d. Kotoutuja-asiakkaiden ohjautuminen omaehtoiseen opiskeluun

Kun kotoutumislain mukaista omaehtoista opiskelua koskevaan aineistoon yhdistetään tiedot jokaisen opiskelijan ensimmäisen kotoutumissuunnitelman laadinta-ajankohdasta, voidaan tarkastella, kuinka kotoutuja-asiakkaat ohjautuvat nopeasti ensimmäisen kotoutumissuunnitelman laadinnan jälkeen kotoutumislain mukaiseen omaehtoiseen opiskeluun. Tätä analyysia varten aineistoon on sisällytetty havainnot vuosilta 2019–2023. Analyysissa tarkastellaan jokaisen aineistoon kuuluvan kotoutumislain mukaisia omaehtoisia opintoja opiskelevan ensimmäisiä omaehtoisia opiskelujaksoja.

Seuraavia tuloksia tulkittaessa on hyvä muistaa, että kotoutuja-asiakkaat osallistuvat toki muihinkin palveluihin kuin kotoutumislain mukaiseen omaehtoiseen opiskeluun: esimerkiksi vuonna 2018 ensimmäisen kotoutumissuunnitelman saaneista 55 prosentilla ensimmäinen työvoimapalvelu oli työvoimakoulutuksena järjestetty kotoutumiskoulutus, ja omaehtoisen opiskelun osuus ensimmäisistä palveluista oli vain 27 % (Alasalmi ym. 2023, 35). Tietoja raportissa tarkasteltujen henkilöiden osallistumisesta työvoimakoulutuksena järjestettyyn kotoutumiskoulutukseen ei valitettavasti ollut tätä analyysia varten saatavilla. Alasalmen ja kumppaneiden (2023) raporttiin nähden tämä analyysi tarjoaa lisätietoa nimenomaan kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelun sisällöistä.

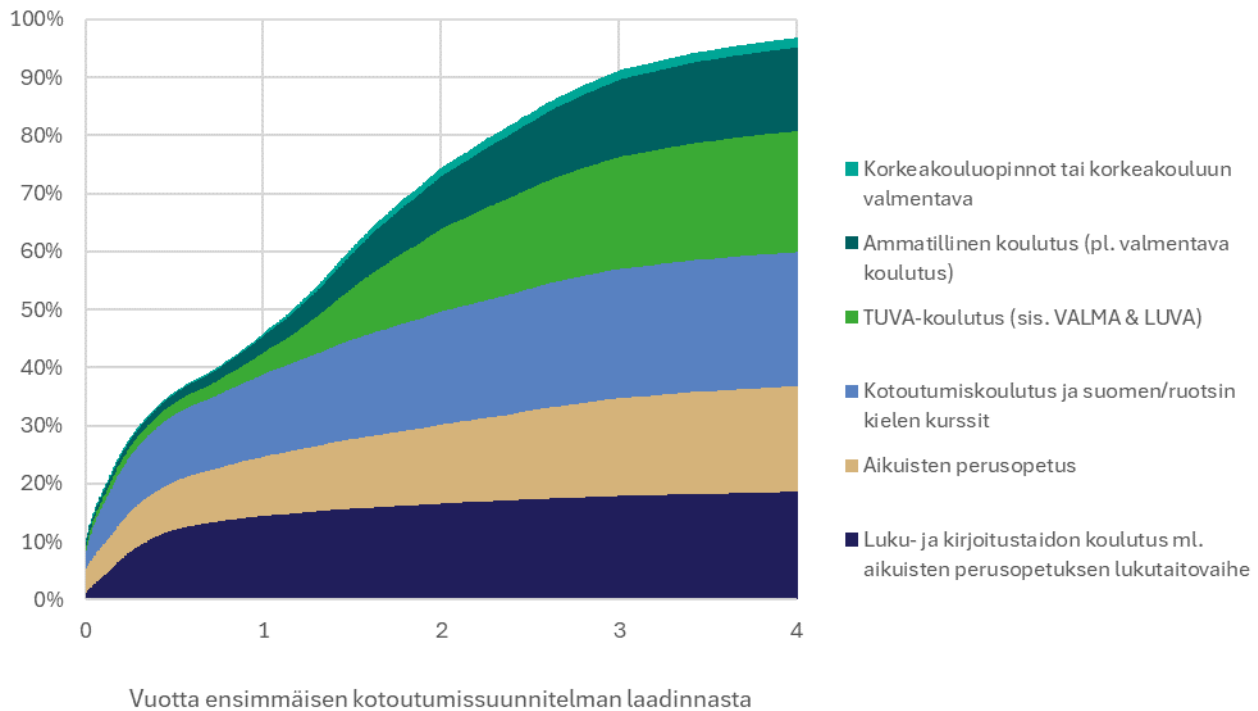
Kuvio 20 esittää kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen opiskelijat 0–4 vuotta ensimmäisen kotoutumissuunnitelman laatimisen jälkeen jakaen opiskelijat kolmeen luokkaan sen mukaan, milloin heidän ensimmäinen kotoutumislain mukainen omaehtoinen opiskelunsa alkaa. Esimerkiksi vuoden kuluttua ensimmäisen kotoutumissuunnitelman laatimisesta noin 29 prosenttia niistä kotoutuja-asiakkaista, jotka ovat saaneet OG2-lausunnon, on suorittanut ensimmäisen kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelunsa ja noin 18 prosentilla asiakkaista ensimmäinen kotoutumislain mukainen omaehtoinen opiskelu on kesken. Kolmen vuoden kuluttua vajaalla 10 prosentilla kotoutuja-asiakkaista ensimmäinen kotoutumislain mukainen omaehtoinen opiskelu ei ole alkanut.

Kuvio 20. Kotoutuja-asiakkaiden ohjautuminen ensimmäiseen kotoutumislain mukaiseen omaehtoisen opiskeluun 0–4 vuotta ensimmäisen kotoutumissuunnitelman laadinnan jälkeen.

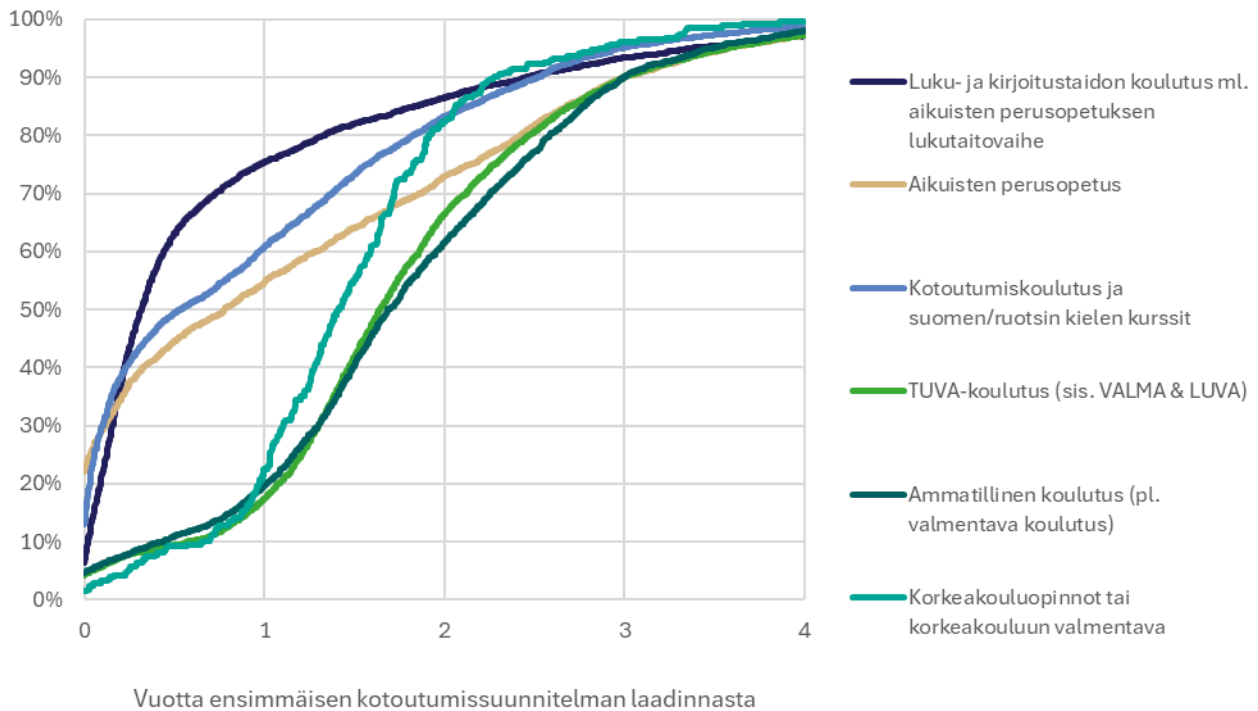
Luokitellaan nyt kuvion 20 ”Kesken”- ja ”Suoritettu”-palkkien summa omaehtoisen opiskelun sisältöjen mukaan. Kuviossa 21 nähdään ensimmäisen kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelunsa aloittaneet kotoutuja-asiakkaat sen mukaan, mikä oli heidän ensimmäisen kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelunsa sisältö. Esimerkiksi vuoden kuluttua ensimmäisen kotoutumissuunnitelman laadinnasta yleisimmät kotoutumislain mukaiset ensimmäiset omaehtoiset opiskelut olivat luku- ja kirjoitustaidon koulutus sekä kotoutumiskoulutus ja suomen/ruotsin kielen kurssit. Ammatillisen koulutuksen ja TUVA-koulutuksen osuus aloitetuista ensimmäisistä omaehtoisista opiskeluista kasvaa vasta toisen vuoden jälkeen, mikä viittaa siihen, että näitä ensimmäisiä kotoutumislain mukaisia omaehtoisia opiskelujaan suorittavat henkilöt ovat luultavasti osallistuneet työvoimakoulutuksena toteutettuun kotoutumiskoulutukseen ennen omaehtoisten opintojen aloittamista. Etenkin luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen osalta tilanne voi olla päinvastainen, sillä tässä kotoutumislain mukaisessa omaehtoisessa opiskelussa aloittaneiden määrä ei juurikaan kasva toisen vuoden jälkeen: tämä viittaa siis siihen, että luku- ja kirjoitustaidon koulutus on ensimmäinen palvelu näiden kotoutuja-asiakkaiden pidemmän aikavälin palvelupolulla.

Kuvio 21. Ensimmäisen omaehtoisen opiskelunsa aloittaneet kotoutuja-asiakkaat kumulatiivisena osuutena kaikista omaehtoisista opiskelijoista opiskelun sisällön mukaan 0–4 vuotta ensimmäisen kotoutumissuunnitelman laadinnan jälkeen.

Kuvio 22 esittää samat luvut hieman eri tavalla jäsenneltynä. Kuviossa 22 nähdään, kuinka suuri kumulatiivinen osuus kunkin kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelun sisällön opiskelijoista aloittaa ensimmäisen opiskelunsa tietyn aikaa ensimmäisen kotoutumissuunnitelman laadinnan jälkeen. Esimerkiksi niistä kaikista kotoutuja-asiakkaista, joiden ensimmäinen kotoutumislain mukainen omaehtoinen opiskelu on luku- ja kirjoitustaidon koulutus, kumulatiivisesti noin 75 % on aloittanut opiskelun enintään vuoden kuluttua ensimmäisen kotoutumissuunnitelman laatimisesta. Ammatillisessa koulutuksessa, TUVA-koulutuksessa ja korkeakouluopinnoissa samainen kumulatiivinen osuus on vain 20 %, mikä tukee aiemmin esitettyä hypoteesia siitä, että nämä omaehtoisesti opiskelevat kotoutuja-asiakkaat osallistuvat ensin työvoimakoulutuksena toteutettuun kotoutumiskoulutukseen. Myös aiemmassa aihetta koskevassa tutkimuksessa (Aihinen ym., 2024) havaittiin, että kotoutumislain mukaisia omaehtoisia opintoja suorittavat ovat ensimmäisen opintovuotensa aikana muita harvemmin kirjoilla tutkintoon johtavaa koulutusta järjestävässä oppilaitoksessa, minkä arvioitiin viittaavan siihen, että opiskelijat osallistuvat ennen tutkintoon johtavan koulutuksen aloittamista kotoutumiskoulutukseen joko työvoimakoulutuksena tai omaehtoisina opintoina. Kolme vuotta ensimmäisen kotoutumissuunnitelman laatimisen jälkeen erot aloittaneiden osuuksissa ovat kaventuneet miltei olemattomiksi eri sisältöjen välillä.

Kuvio 22. Ensimmäisen omaehtoisen opiskelunsa aloittaneet kotoutuja-asiakkaat kumulatiivisena osuutena kunkin opiskelun sisällön kaikista omaehtoisista opiskelijoista 0–4 vuotta ensimmäisen kotoutumissuunnitelman laadinnan jälkeen.

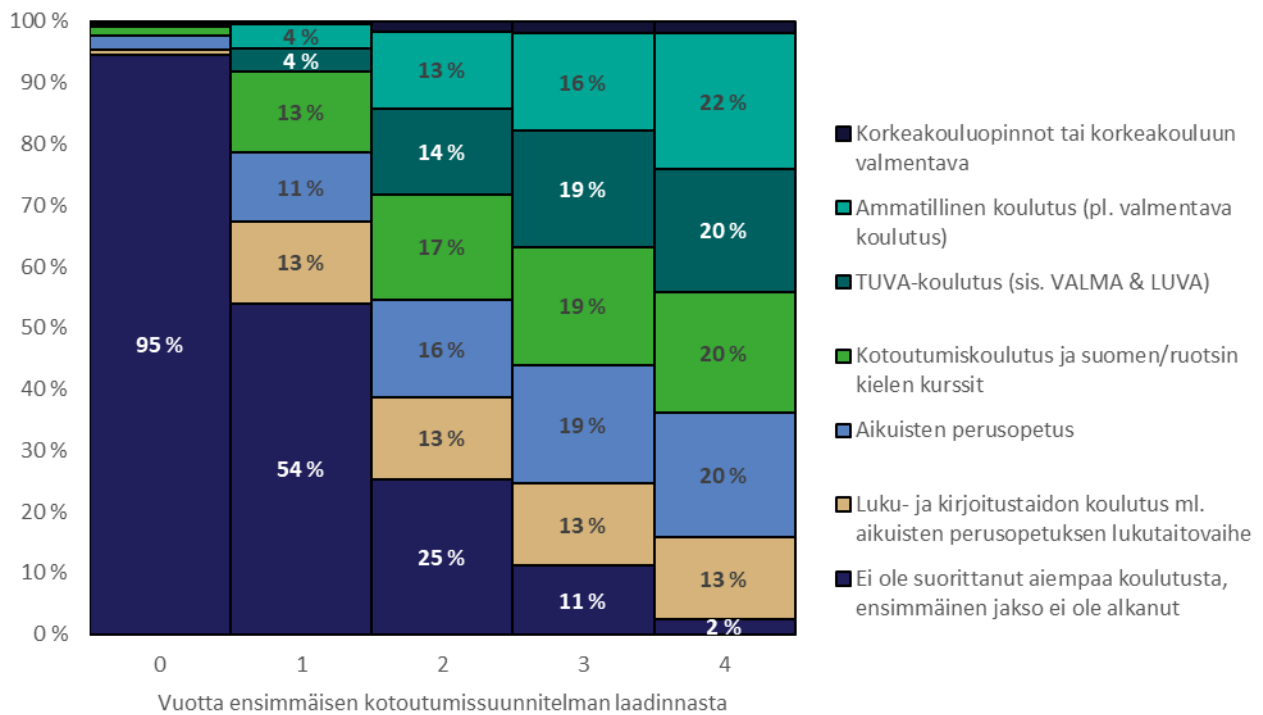

Aiemmissa kuvioissa on käsitelty ainoastaan kotoutuja-asiakkaiden ensimmäisiä kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelun sisältöjä. Tarkastellaan vielä, mitä kotoutumislain mukaisia omaehtoisia opintoja kotoutuja-asiakkaat opiskelevat tai ovat opiskelleet eri ajankohtina ensimmäisen kotoutumissuunnitelman laatimisen jälkeen. Kuviossa 23 nähdään kotoutuja-asiakkaiden kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelun sisällöt poikkileikkauksina eri ajankohdissa siten, että jokaiselle kotoutuja-asiakkaalle on määritetty opiskelun sisältö riippumatta siitä, onko kyseessä henkilön ensimmäinen kotoutumislain mukainen omaehtoinen opiskelu vai ei. Kukin kotoutuja-asiakas esiintyy aineistossa vain kerran. Kotoutuja-asiakas päätyy kuviossa johonkin sisältöryhmään, jos hän on aloittanut jossakin kotoutumislain mukaisessa omaehtoisessa opiskelussa ja koulutusjakso on kesken. Jos kotoutuja-asiakas on suorittanut jonkin kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelun, eikä ole poikkileikkaustilanteessa missään koulutuksessa, hänen sisältöryhmänsä määrittyy sen perusteella, mikä on kotoutuja-asiakkaan viimeisin suoritettu omaehtoinen opiskelu.

Kuvio 23 tarkoittaa kuvaa kotoutuja-asiakkaiden kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelun palvelupoluista, sillä kuviossa huomioidaan yhden kotoutuja-asiakkaan mahdolliset useammat kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelun jaksot eri sisällöissä. Kuviosta nähdään, että ajan kuluessa erityisesti ammatillisen koulutuksen ja TUVA-koulutuksen osuudet kotoutuja-asiakkaiden kaikista kotoutumislain mukaisista omaehtoisista opinnoista kasvavat. Tämä viittaa siihen, että

ammattillista koulutusta ja TUVA-koulutusta suoritetaan vasta ensimmäisen kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelun jälkeen. Kuvion 23 viimeisessä pylväässä, eli jakaumassa neljän vuoden kuluttua ensimmäisen kotoutumissuunnitelman laadinnan jälkeen, ammatillinen koulutus on kotoutuja-asiakkaiden yleisin kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelun sisältö.

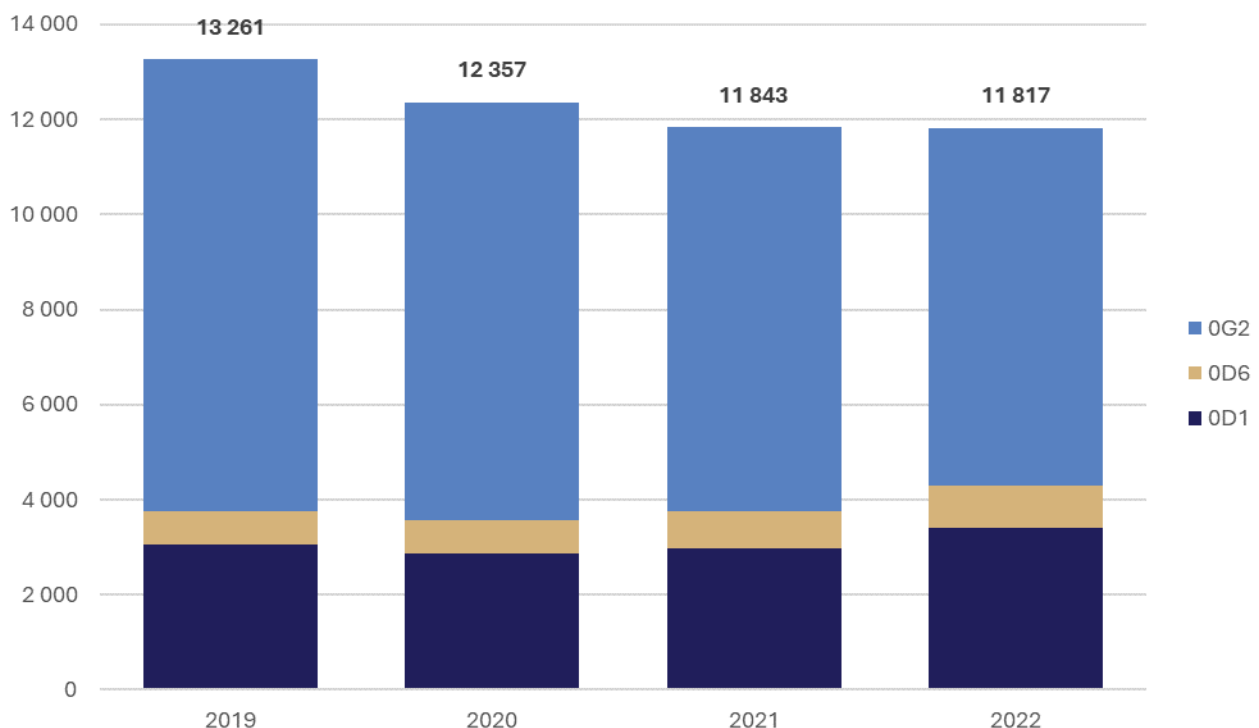
Kuvio 23. Kotoutuja-asiakkaat kotoutumislain mukaisessa omaehtoisessa opiskelussa opiskelun sisällön mukaan 0–4 vuotta ensimmäisen kotoutumissuunnitelman laadinnan jälkeen.

e. Ulkomaan kansalaiset muissa omaehtoisissa ja lyhytkestoisissa opinnoissa

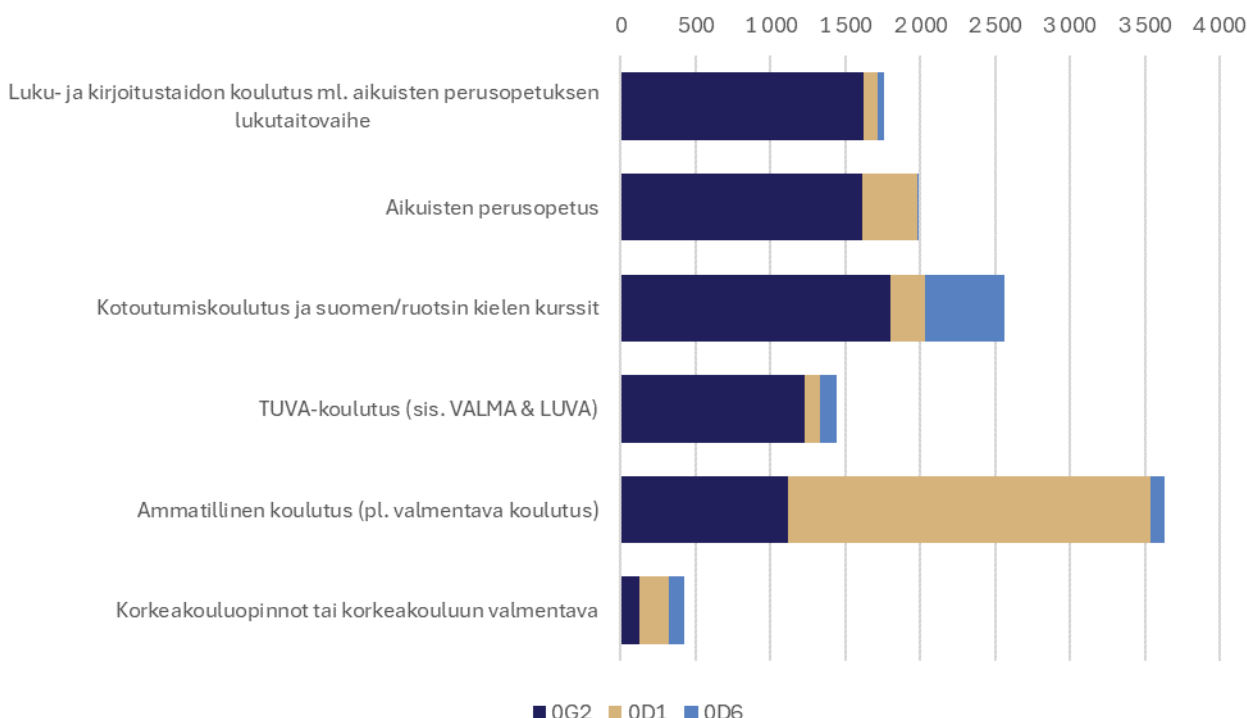
Tarkastellaan vielä lyhyesti kotoutumislain mukaisten omaehtoisten koulutusten (työvoimapoliittinen lausunto 0G2) lisäksi ulkomaan kansalaisten opiskelua julkisen työvoima- ja yrityspalvelulain mukaisissa omaehtoisissa opinnoissa (työvoimapoliittinen lausunto 0D1) sekä työttömyysturvalain mukaisissa lyhytkestoisissa opinnoissa (työvoimapoliittinen lausunto 0D6). Kuvio 24 esittää omaehtoisten ja lyhytkestoisten koulutusten opiskelijoiden, jotka ovat ulkomaan kansalaisia, lukumäärän vuosina 2019–2022 työvoimapoliittisen lausunnon mukaan luokiteltuna. Noin kaksi kolmasosaa omaehtoisten ja lyhytkestoisten koulutusten ulkomaalaisista opiskelijoista sai vuonna 2022 lausunnon 0G2. Vähiten ulkomaalaisille annettiin lyhytkestoisiin opintoihin kohdistuvaa 0D6-lausuntoa. Jakauma on pysynyt suurin piirtein samana vuodesta riippumatta, vaikka 0D1-lausunnon osuus onkin hieman kasvanut. Kuvion tulkinnessa on huomioitava, että kotoutumislain mukaisia omaehtoisia opintoja on mahdollista tukea vain kotoutumissuunnitelman voimassaoloaikana. Tarkasteluvuosina 2019–2022 kotoutumissuunnitelman enimmäiskesto oli kolme vuotta ensimmäisen kotoutumissuunnitelman allekirjoittamisesta.

Kuvio 24. Omaehtoisten ja lyhytkestoisten opintojen opiskelijat työvoimapoliittisen lausunnon mukaan vuosina 2019–2022.

Kuviossa 25 nähdään, millä lausunnoilla omaehtoisen ja lyhytkestoisen opiskelun eri sisältöjä tuetaan. 0G2 on yleisin lausunto muissa sisällöissä kuin ammatillisessa koulutuksessa ja korkeakouluopinnoissa. Lyhytkestoisia opintoja koskevat 0D6-lausunnot kohdistuvat erityisesti kotoutumiskoulutukseen ja suomen/ruotsin kielen kursseihin. 0D1-lausunto, jolla tuetaan julkisen työvoima- ja yrityspalvelulain mukaista omaehtoista opiskelua, on yleinen erityisesti ammatillista koulutusta sisältävissä omaehtoisissa opinnoissa.

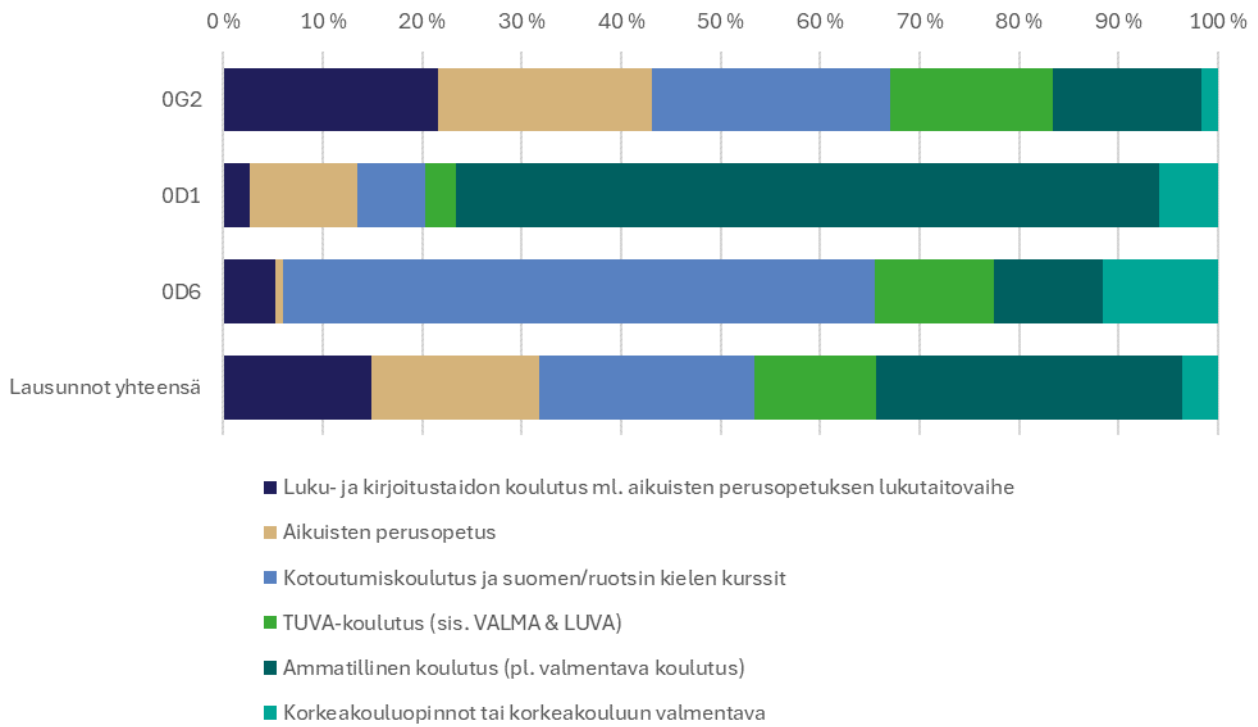
Kuvio 25. Omaehtoisen ja lyhytkestoisen opiskelun sisällöt työvoimapolitiittisen lausunnon mukaan vuonna 2022.

Kuvio 26 esittää omaehtoisen ja lyhytkestoisen opiskelun sisältöjen jakauman työvoimapolitiittisten lausuntojen mukaan. 0G2-lausunnot jakautuvat korkeakouluopintoja lukuun ottamatta melko tasaisesti eri omaehtoisen opiskelun sisältöjen välille. 0D6-lausunnoista yli 50 prosenttia on kohdistunut kotoutumiskoulutukseen ja suomen/ruotsin kielen kursseihin, ja 0D1-lausunnoista noin 70 prosentilla on tuettu ammatillista koulutusta. Ei ole yllättävää, että 0D1- ja 0D6-lausuntojen sisältöjen jakaumat poikkeavat 0G2-lausuntojen jakaumasta: 0D1- ja 0D6-lausuntoja saaneiden joukossa on 0G2-lausunnon saaneisiin nähden pidempään Suomessa asuneita ulkomaan kansalaisia,

jotka eivät ole kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelun kohderyhmää. Tämä ilmenee esimerkiksi ammatillisen koulutuksen suurena osuutena OD1-lausunnon saaneiden joukossa.

Kuvio 26. Työvoimapolitiittiset lausunnot omaehtoisen ja lyhytkestoisen opiskelun sisällön mukaan vuonna 2022.

4. Yhteenveto

Omaehtoisen ja lyhytkestoisen opiskelun sisältöjen tarkasteleminen edellyttää vielä toistaiseksi tässä raportissa tehtyä tilastollista tekstianalyysia, sillä tietoa ei ole saatavilla muista lähteistä. Tässä raportissa on tarkasteltu ensisijaisesti sitä, millaisia kotoutumislain mukaisia omaehtoisia opintoja ulkomaan kansalaiset opiskelevat. Jatkossa olisi tärkeää kehittää eri lakien nojalla tuettavien omaehtoisten ja lyhytkestoisten opintojen sisältöjen sekä opintojen muodostamien jatkumoiden seurantaa siten, että tietoa saataisiin yksinkertaisemmalla tavalla suoraan tietojärjestelmistä.

Kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen opiskelijoita oli tässä selvityksessä käytetyn aineiston perusteella yhteensä 7 510 vuonna 2022. Opiskelijoissa oli enemmän naisia kuin miehiä. Opiskelijoiden mediaani-ikä oli 30 vuotta vuonna 2022. Kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen opiskelijoista naiset ovat keskimäärin hieman miehiä vanhempia. Noin puolet kaikista kotoutumislain mukaisista omaehtoisista opinnoista suoritettiin Uudellamaalla vuonna 2022.

Kotoutumislain mukainen omaehtoinen opiskelu näyttäisi kohdentuvan suurilta osin kolmansista maista tuleville ulkomaalaisille. Kansalaisuusryhmät Lähi-itä ja Pohjois-Afrikka, muu Aasia ja muu Afrikka kattoivat noin kolme neljäsosaa kaikista kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen opiskelijoista vuonna 2022. Yleisimmät kansalaisuudet olivat vuonna 2022 Irak, Afganistan, Syyria ja Somalia, jotka kattoivat yhteenlaskettuna noin puolet kaikista kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen opiskelijoista.

Kotoutumiskoulutus ja suomen/ruotsin kielen kurssit kattoivat suurimpana yksittäisenä ryhmänä 31 % kaikista kotoutumislain mukaisista omaehtoisista opinnoista. Seuraavaksi yleisimpiä kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen sisältöjä olivat luku- ja kirjoitustaidon koulutus (ml. aikuisten perusopetuksen lukutaitovaihe) sekä aikuisten perusopetus.

Selkeästi nuorimpia kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen opiskelijat olivat aikuisten perusopetuksen alku- ja päättövaiheessa, jossa vuonna 2022 miltei kaksi kolmasosaa opiskelijoista oli alle 30-vuotiaita. Yli 45-vuotiaiden osuus oli korkein luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen opiskelijoiden keskuudessa.

Kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelun sisällöt vaihtelevat sen mukaan, missä päin Suomea niitä järjestettiin. Ilmiötä selittää osittain alueen kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen opiskelijoiden kansalaisuusjakauma: mitä enemmän pakolaistaustaisia opiskelijoita, sitä enemmän opiskelijoita keskimäärin ohjataan luku- ja kirjoitustaidon koulutukseen sekä aikuisten perusopetukseen.

Eri puolilta maailmaa Suomeen muuttaneet osallistuvat erilaisiin kotoutumislain mukaisiin omaehtoiisiin opintoihin. Esimerkiksi luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen (ml. aikuisten perusopetuksen lukutaitovaihe) sekä aikuisten perusopetuksen suorittaminen on yleisintä aasialais- ja afrikkalaistaustaisten keskuudessa. Aikuisten perusopetuksessa irakilaiset, afganistanilaiset ja somalialaiset kattoivat 60 % kaikista kotoutumislain mukaisista omaehtoisista opiskelijoista vuonna 2022.

Vuoden kuluttua ensimmäisen kotoutumissuunnitelman laatimisesta noin 29 prosenttia niistä kotoutuja-asiakkaista, jotka ovat saaneet OG2-lausunnon, oli suorittanut ensimmäisen kotoutumislain mukaisen omaehtoisen opiskelunsa ja noin 18 prosentilla asiakkaista ensimmäinen kotoutumislain mukainen omaehtoinen opiskelu oli kesken. Yleisimmät kotoutumislain mukaiset ensimmäiset omaehtoiset opinnot, jotka aloitetaan vuoden sisällä ensimmäisen kotoutumissuunnitelman laadinnasta, olivat luku- ja kirjoitustaidon koulutus sekä kotoutumiskoulutus ja suomen/ruotsin kielen kurssit. Ammatillisessa koulutuksessa, TUVA-koulutuksessa ja korkeakouluopinnoissa omaehtoisesti opiskelevat kotoutuja-asiakkaat vaikuttivat osallistuvan työvoimakoulutuksena toteutettuun kotoutumiskoulutukseen ennen kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen aloittamista. Ammatillista koulutusta ja TUVA-koulutusta myös suoritetaan usein vasta ensimmäisten kotoutumislain mukaisten omaehtoisten opintojen jälkeen.

Tarkasteltaessa kaikkia ulkomaalaisten opiskelemia omaehtoisia ja lyhytkestoisia opintoja vuonna 2022 havaitaan, että noin kaksi kolmasosaa omaehtoisten ja lyhytkestoisten koulutusten opiskelijoista sai lausunnon OG2, jolla tuetaan kotoutumislain mukaista omaehtoista opiskelua. OD6-lausunnoista eli työttömyysturvalain mukaisista lyhytkestoisista opinnoista yli 50 prosenttia kohdistui kotoutumiskoulutukseen ja suomen/ruotsin kielen kursseihin, ja OD1-lausunnoista eli julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain mukaisista omaehtoisista opinnoista noin 70 prosentilla tuettiin opiskelua ammatillisessa koulutuksessa

Lähteet

Aihinen, T., Alasalmi, J., Busk, H., Holappa, V., Koivula, T., Mayer, M., Oosi, O., Siltala, J. & Vaahtoniemi, S. (2024). *Työttömyysetuudella tuettu omaehtoinen opiskelu työllistymisen ja jatkuvan oppimisen väylänä*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2024:10

Alasalmi, J., Busk, H., & Holappa, V. (2023). *Kotoutumiskoulutukseen osallistuneiden ohjautuminen, palvelupolut ja työllistyminen*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2023:31.

Kotoutumisen indikaattorit -tietokanta: Koulutus [verkkajulkaisu]. Taulukko: 154k -- Korkein Suomessa tai ulkomailla suoritettu tutkinto taustamaaryhmittäin (Kys), 2018, 2022, 2018-2022. Helsinki: KEHA-keskus. [viitattu 26.6.2025].

Saantitapa: https://kototietokanta.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Kotoutumisenindikaattorit/Kotoutumisenindikaattorit_koul/08statfin_koul_pxt_154k.px/